

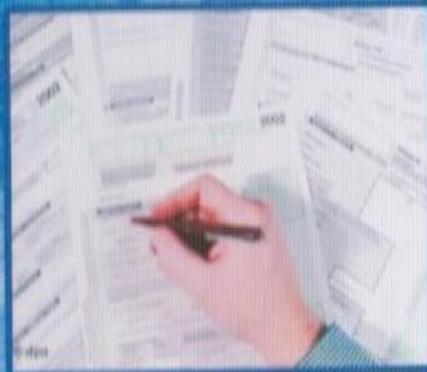
R.D.Dwsmuratov, A.S. Shamshetov,
K. Bekbosinov

WOQIW-WO`NDIRISLIK A`MELIYATLARIN

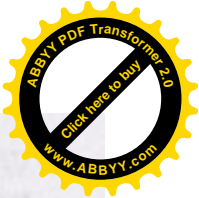
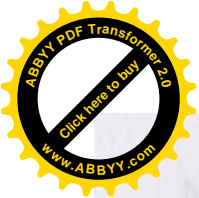
SHO`LKEMLESTIRIW HA`M WO`TKERIW

METODIKALIQ KO`RSETPE

«Buxgalteriya yesabi ha`m audit»
bakalavr ta`lim bag`darinin`
studentleri ushin

NO`KIS-2014

O'ZBEKSTAN RESPUBLIKASI AWIL HA'M SUW
XOJALIG'I MINISTRILIGI

TASHKENT MA'MLEKETLIK AGRAR UNIVERSITETI
NO'KIS FILIALI

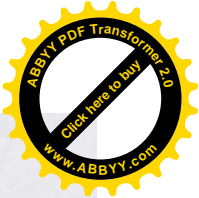
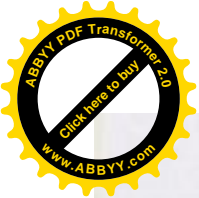
R.D.Dwsmuratov, A.S. Shamshetov, K. Bekbosinov

**WOQIW-WO'NDIRISLIK
A'MELIYATLARIN
SHO'LKEMLESTIRIW HA'M
WO'TKERIW**

METODIKALIQ KO'RSETPE

*(«Buxgalteriya yesabi ha'm audit» bakalavr ta'lim bag'darinin`
studentleri ushin)*

NO'KIS-2014

WOQIW-WO'NDIRISLIK A'MELIYATLARIN SHO'LKEMLESTIRIW HA'M WO'TKERIW, Metodikaliq ko'rsetpe: Avtorlar: Dwsnuratov R., Shamshetov A., Bekbosinov Q. - No'kis-2014-jil, 40 bet.

Woqiw-wo'ndirislik a'meliyatlarin sho'lkemlestiruw ha'm wo'tkeriw atamasindag'i metodikaliq ko'rsetpe 5230900-«Buxgalteriya yesabi ha'm audit» ta'lim bag'dari, ma'mleketlik ta'lim standartlari ha'mde wolar tiykarinda du'zilgen woqiw, u'lg'i ha'm issbi woqiw rejelerine muwapiq islep shig'ildi.

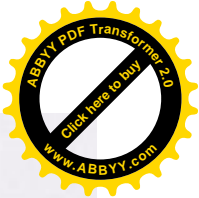
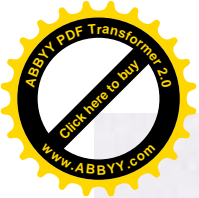
Bul metodikaliq ko'rsetpe joqari woqiw worinlarinin' «Buxgalteriya yesabi ha'm audit» bakalavriat ta'lim bag'darinin' studentleri ushin arnalip, metodikaliq ko'rsetpede studentlerdin' wo'ndirislik a'meliyat wo'tiwi ushin toliq mag'liwmatlar berilgen. Studentler teoriyaliq bilimlerin a'melde bekkemlew ushin wo'tkeriletug'in a'meliyatti sho'lkemlestiruw ha'm wo'tkiziw ma'selelerine arnalg'an bolip, a'meliyat wo'tiw dawaminda bul metodikaliq ko'rsetpeden toliq paydalana aladi.

Usi metodikaliq ko'rsetpe «O'zbekstan Respublikasi joqari bilimlendiriw mekemeleri studentlerinin' wo'ndirislik a'meliyati haqqinda Nizam»nin' (Joqari ha'm worta arnawli bilimlendiriw ministrliginin' 1998 jil 30 oktyabr 305-sanli buyrig'i menen tastiyiqlang'an) 1.3 ba'ntine ha'm Tashkent ma'mleketlik agrar universiteti No'kis filialinin' woqiw-metodikaliq ken'esinin' 2013-jil 28-marttag'i 7-sanli qararina muwapiq «Buxgalteriya yesabi ha'm audit» bakalavriat ta'lim bag'darinda bilim alip atirg'an studentlerinin' woqiw-wo'ndirislik a'meliyat wo'tiwleri ushin metodikaliq ko'rsetpe sipatinda islep shig'ildi.

Metodikaliq ko'rsetpege pikir bildiriwshiler:

Berdaq atindag'i Qaraqalpaq ma'mleketlik universiteti «Buxgalteriya yesabi ha'm audit» kafedrasi docenti: T. Sitmuratov

Berdaq atindag'i Qaraqalpaq ma'mleketlik universiteti «Finanslar» kafedrasi baslig'i: docent S. Bayjanov

KIRISITW

Ma'mleketti modernizaciyalaw ha'm reformalastiriw, yekonomikani yerkinlestiriw sharayatinda finansliq mag'liwmatlarga bolg'an talabnin' joqarilig'i finansliq yesabatlar ushin isenimli mag'liwmatlardi qaliplestiriw, yesabatlardi du'ziw metodlarin jetilistiriw tiykarinda finansliq yesabatlardin' mag'liwmat imka'niyatlarinan wo'nimli paydalaniwdi ko'rsetpekte. Prezidentimiz I.A.Karimov aytip wo'tkenindey, «Bu'gingi ku'nde yekonomikada a'mel qilip turg'an wesabat aliwdin' pu'tkil sistemasin qayta ko'rip shig'iw ma'sefesi ayriqsha jag'dayda mashqala bolip turipti. Bul a'sirese awil xojalig'i ushin za'ru'r bolip tabiladi»*.

Joqari ta'jiriybeli kadrlar tayarlaw sistemasinda a'meliy tayarliq ju'da' u'ken a'hmiyetke iye. Studentler a'meliyat da'wirinde lekciya, a'meliy shinig'iwlarda iyelegen teoriyalik bilimlerin teren'lestirip, bekkemlep baradi, ilimiy-teoriyalik qag'iydalardi ta'jiriybede sinaw joli menen tekseredi ha'm wolardi tu'sinip jetedi.

A'meliy tayarliq studentlerdin' du'nya qarasin qaliplestiriwge, wolarda miynet su'yiwshilik, ziyreklik, woylap tabiwshiliq, yerkinlikti ha'm jumistag'i ta'rtipti ta'rbiyalawg'a ja'rdem beredi.

A'meliyattin' tiykarg'i tu'rleri:

- woqiw-tanisiw a'meliyati;
- wo'ndirislik a'meliyati,
- pitkeriw qa'nigelik jumisi aldi a'meliyati.

Tanisiw a'meliyatnin' maqseti-woqiw-ta'jiriybe xojalig'i ha'm bo'limlerinin' buxgalteriyalari bazasindag'i jumis penen tanisiw ha'm bilimlerin bekkemlestiredi.

Woqiw a'meliyati, universitet yesaplaw worayinda ha'm arnawli kafedralardin' yesaplaw texnikasi laboratoriyalarinda wo'tkiziledi.

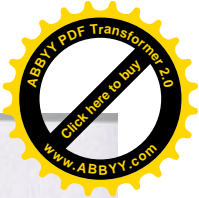
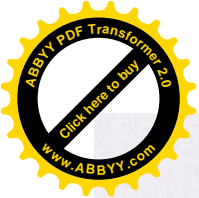
Wo'ndirislik a'meliyatni bolsa studentler yen' jaqsi ja'ma'a't, ka'rxana, fermer xojaliqlari, jetik ilimiy izertlew ka'rxanalarinda wo'tkizedi. Studentlerdi a'meliy woqitiwg'a arnawli kafedralar metodikalik jaqtan basshiliq qiladi.

5230900-«Buxgalteriya yesabi ha'm audit» ta'lim bag'dari boyinsha woqiw rejelerine muwapiq universitetde 4 jillik woqiw dawaminda 15 ha'pte a'meliyat wo'tkiziw mo'lsherlengen. Sonnan:

№	A'meliyat tu'rleri ha'm wolardin' ati	Mu'ddet (ha'pte yesabinda)
1	Tanisiw a'meliyati (2-kurs)	2
2	Woqiw-auditoriya a'meliyati (2-kurs)	2
3	Wo'ndirislik a'meliyat (3-kurs)	6
4	Pitkeriw qa'nigelik aldi wo'ndirislik a'meliyati (4-kurs)	5

Studentler a'meliyat wo'tkeriwdin' barliq basqishlarinda ku'ndelik tutadi, (1-keste). Ku'ndelikte sa'ne, jumis ati, shinig'iw temasi, jumis mazmuni, barliq worinlang'an isler wo'z sa'wlesin tabadi.

* O'zbekistan Respublikasi Prezidenti I.A.Karimovtin' Ministrlar Ken'esi ma'jilisidagi bayanati. «2003 jildin' birinshi yariminda ma'mlekettin' yekonomikasi ha'mde socialliq tarawdi rawajlandiriw juwmaqlari ha'm bul tarawlarda yen' za'ru'r basli bag'darlar boyinshi a'melge asirilib atirg'an shara-ilejlar haqqinda». Saliqlar ha'm baxxana xabarleri gazetasi, 25 iyul 2003 jil.

A'meliyat da'wirinde studentlerdi woqiw processi menen baylanisli bolmag'an islerge tartiw qadag'an yetiledi (O'zbekstan Respublikasi Ministrler Ken'esinin qararinda ko'rsetilgen jag'daylardan tisqari).

1-keste

Wo'ndirislik a'meliyati ku'ndeliginin' u'lgi tu'ri

Sa'ne	Worinlanatug'in jumislardin' qisqasha mazmuni	Basshinin' imzasi

Ka'rxana basshisi: _____

Bas yesapshi: _____

Studentler a'meliyat wo'tkeriw boyinsha basshi woqitiwshi menen birgelikte a'meliyat da'wiri ushin kalendarliq reje du'zip, kafedra baslig'ina tastiyoqlatadi ha'm usi reje boyinsha a'meliyat wo'tkiziwge kirisedi, (2-keste).

Studentler a'meliyat da'wirinde worinlanatug'in a'meliy jumislardi ka'rxana, xojaliqlardan alatug'in mag'liwmatlar tiykarinda rejelestiriwleri usinis yetiledi.

«Tastiyoqlayman»
kafedra baslig'i

«__»__ 20__ j.

«Buxgalteriya yesabi ha'm audit» ta'lim bag'dari _____ -kurs __ -topar studenti
tin' 20__ jil «__» _____ dan

20__ jil «__» _____ na shekem wo'ndirislik a'meliyatini wo'tkeriw ushin

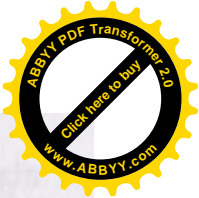
KALENDARLIQ REJESI

2-keste

Ta'rtip №	Worinlanatug'in jumislardin' qisqasha mazmuni	Sa'nesi	Jumistin' worinlanatug'in worni

_____ - topar studenti

Basshi: _____

A`meliyattin` maqseti ha`m waziypalari

A`meliyattin` maqseti - studentlerdin` «Buxgalteriya yesabi teoriyasi», «Finansliq yesap», «Basqariw yesabi», «Finansliq ha`m basqariw analizi», ha`m «Finansliq yesabat» pa`nlerinen alg`an teoriyalıq bilimlerin xojaliq ju`rgiziwshi sub`ektlerdin` a`meliyatına qollay alıw ko`nlikpesine iye bolıw ha`mde wolardı ja`nede teren`irek wo`zlestiriw boyınsha jeterlishe bilimlerge iye bolıwi yesaplanadı.

A`meliyatti wo`tiw, xaliq xojalig`i ushin jetik qa`nigelerdi tayarlawda za`ru`rli a`hmiyetke iye bolip yesaplanadı. A`meliyat «Buxgalteriya yesabi ha`m audit» bakalavriat ta`lim bag`dari studentlerinin` wo`qiw processinin` ajiralmas bo`legi bolip, Respublikamızdag`i awıl xojalig`i ha`m wo`ndirislik ka`rxanalarına joqari kwalifikaciyalı qa`nigelerdi tayarlawda u`lken a`hmiyetke iye.

A`meliyattin` tiykarg`i maqseti-bazar qatnasiqlarına wo`tiw jag`dayında joqari ha`m worta yekonomikalıq bilimlendiriwdi qayta quriw, menshik formalarinin` qanday bolıwına qaramastan barlıq ka`rxanalar ushin qa`nige tayarlawdin` sapasin arttiriw ayriqsha a`hmiyetke iye. A`meliyattin` maqseti ka`nigelerdi bazar qatnasiqları jag`dayında ka`rxanalardı basqariwg`a u`yretiwden ibarat.

A`meliyattin` tiykarg`i waziypasi - studentlerge xaliq xojalig`indag`i xojaliq ju`rgiziwshi sub`ektlerdin` buxgalteriyalıq yesap jumislarin` ju`rgiziw ha`m yesapqa alıw jumislarinin` ma`nisin tu`sindiriwden ibarat.

«Buxgalteriyalıq yesap ha`m audit» bakalavriat ta`lim bag`darinin` studentleri aldına qoyg`an maqsetine yerisiwleri ushin a`meliyatti wo`tiw da`wirinde to`mendegi waziypalardı worinlawı lazim:

-xojaliq ju`rgiziwshi sub`ektlerdin` sho`lkemlestiriwshilik-texnologiyalıq du`zilisin ha`m worinlaytug`in waziypalarin` u`yreniw ha`mde analiz qiliw tiykarında wolardin` xizmetine tuwri baha beriw;

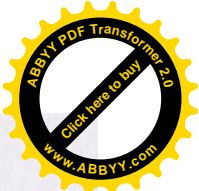
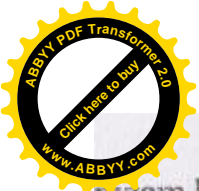
-da`slepki yesap mag`liwmatlarin` sho`lkemlestiriw, xojaliq aylanislarinin` yesap registrlari ha`m tu`rlerinde yesap wob`ektlari boyınsha wo`z-aldına ra`smiylestiriw ta`rtibi menen tanisiw, sonday-aq, xojaliq ju`rgiziwshi sub`ektler xizmetin basqariwda buxgalteriya yesabi ha`m analizinin` a`hmiyetin` u`yreniw;

-xojaliq ju`rgiziwshi sub`ektlerde wo`nim (jumis, xizmet)lerdi wo`ndiriw, sonday-aq, zat jetkerip beriwshi ha`m kesip alıp islewshiler, qariydarlar, debitor ha`m kreditorlar menen wo`z-ara yekonomikalıq qatnasiqlar boyınsha yesap-kitap woperaciyalarin` sho`lkemlestiriw ha`mde wolardin` buxgalteriya yesabin` tuwri ju`ritiwın u`yreniw;

-xojaliq ju`rgiziwshi sub`ektlerde finansliq na`tiyjelerdin` qa`liplesiwın analiz qiliw, sonday-aq, payda (ziyan)nin` xizmet tu`rleri boyınsha payda bolıwi, salıqqa tartıl`ansha payda bolg`an jalpi payda (ziyan)ni aniqlaw ha`mde yesabat jilinin` sap paydasın yesaplaw jumislarin` u`yreniw;

-xojaliq ju`rgiziwshi sub`ektlerde ag`imdag`i, jılliq finansliq ha`m statistikalıq yesabatların` formalari quramin` ha`mde woni du`ziw ta`rtibin` u`yreniw;

-finansliq yesabat ha`m basqa finansliq mag`liwmattin` tuwrilig`in` ha`mde

mizam hu`jjetlerine sa`ykesligin aniqlaw maqsetinde tekseriw usillarin u`yreniw.

A`meliyat wo`tiw da`wirinde studentler «Buxgalteriyaliq yesap ha`m audit» bakalavriat ta`lim bag`dari boyinsha wo`tilgen teoriyaliq bilimlerin a`melde sinap ko`redi ha`m bekkemleydi, sonin` menen birge ayrim jag`daylarda buxgalteriyaliq operaciyalardi basqariwg`a qatnasadi.

A`meliyatti wo`tiw da`wirinde student ka`rxananin` ja`miyetlik turmisinda jedel qatnasiwi, wo`zinin` waziypalarina juwapkershilik penen qarawi, intizamliliqtin` ayqin misali boliwi, ha`r qiyli jumis tu`rlerinin` alding`i ta`jiriybelerin u`yrenip ha`m ko`pshilikke ja`riyalawi sha`rt.

EKINSHI KURS

«Buxgalteriya yesabi ha`m audit» bakalavriat ta`lim bag`dari studentleri ushin «Da`slepki hu`jjetlestiriw» boyinsha woqiw a`meliyati

Da`slepki hu`jjetlestiriw boyinsha woqiw a`meliyatinin` maqseti ha`m waziypalari

5230900-«Buxgalteriya yesabi ha`m audit» bag`dari bakalavr da`rejesinde ku`ndizgi bo`limde bilim alip atirg`an studentler ushin woqiw ha`m wo`ndirislik a`meliyalarin wo`tiw yen` juwapkerli waziypa bolip, joqari ta`limnin` tiyisli basqishinda alg`an teoriyaliq bilimlerin bekkemlew processi yesaplanadi.

Studentler a`meliyat wo`tkeriw boyinsha basshi woqitiwshi menen birgelikte a`meliyat da`wiri ushin kalendarliq reje da`zip, kafedra baslig`ina tastiyoqlatadi ha`m usi reje boyinsha a`meliyat wo`tkeriwge kirisedi.

«Da`slepki hu`jjetlestiriw» boyinsha woqiw a`meliyatinda toltirilatuq`in da`slepki hu`jjetlerdin` tu`rleri

«Buxgalteriya yesabi ha`m audit» bakalavriat bag`dari II-kurs studentleri da`slepki hu`jjetlestiriw boyinsha woqiw a`meliyati da`wirinde buxgalteriya yesabi ob`ektlari boyinsha to`mendegi baslang`ish hu`jjetler tu`rlerin yeki nusxada toltiriwi kerek.

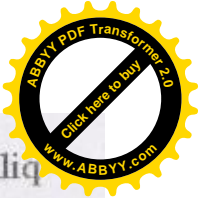
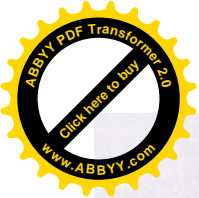
1. Kassa aylanislarin yesapqa aliw boyinsha da`slepki hu`jjetlestiriw:

- kassa kiris orderi (KKO - 1);
- kassa shig`is orderi (KShO -2);
- kiris ha`m shig`is kassa xu`jjetlerin dizimge aliw jurnalı (KO-3);
- kassa da`pteri (KO-4);
- kassir ta`repinen qabil qiling`an ha`m berilgen pullardi yesapqa aliw da`pteri;
- berilmegen is haqi boyinsha deponentler reestri;
- chek da`ptershesin aliw ushin arza.

2. Yesap-kitap aylanislarin yesapqa aliw boyinsha da`slepki hu`jjetlestiriw:

- schyot ashıw ushin arza (talap qiling`ang`a shekem milliy valyutadag`i);
- imzalar u`lgisi ha`m mo`r izi tu`siriletug`in kartochka;
- imzalar u`lgisi ha`m mo`r izi tu`siriletug`in kartochka (rezident yemesler

ushin);

-schyot ashiw ushin arza (talap qiling`ang`a shekem milliy valyutada fizikaliq ta`repler menen);

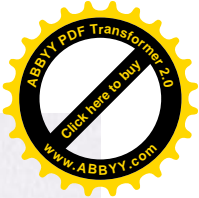
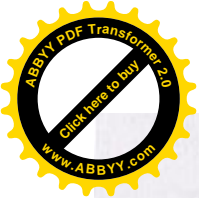
- to`lew tapsiriqnamasi;
- to`lew talapnamasi;
- inkassa tapsiriqnamasi;
- akkreditiv ashiw ushin arza;
- reestr;
- schyot faktura.

3. Tovar-materialliq rezervlerdi yesapqa aliw boyinsha da`slepki hu`jjetler:

- materialliq bahaliliqlardin` kirisin yesapqa aliw da`pteri;
- hu`jjetlerdi tapsiriw da`pteri;
- isenimnama;
- isenimnamalardi yesapqa aliw da`pteri;
- kiris orderi;
- tovar-materialliq bayliqlardi qabil qiliw da`lalatnamasi;
- tovar-transport ju`k xati (nakladnoy);
- limit kartasi;
- tovar-materialliq bayliqlardi beriw talapnamasi;
- tovar-materialliq bayliqlardin` ishki ha`reketi boyinsha ju`k xati;
- materiallardi yesapqa aliw kartochkasi;
- tovar-materialliq bayliqlardi sirtqa beriw ju`k xati;
- binalar ha`m qurilmalardi buziwda ha`m bo`leklerge ajiratiwda aling`an materiallardi kiris qiliw da`lalatnamasi;
- tovar-materialliq bayliqlardi saqlawg`a qabil qiliw-tapsiriw haqqindag`i da`lalatnama;
- saqlawg`a tapsirilg`an tovar-materialliq bayliqlardi yesapqa aliw jurnali;
- saqlaw jaylarinan tovar-materialliq bayliqlardi qaytariw da`lalatnamasi;
- tartiw (wo`lshew) yesapnamasi;
- tovarlardi partiya boyinsha shig`is qiliw da`lalatnamasi;
- saqlaw jaylarinan shig`arilip atirg`an tovar-materialliq bayliqlardi tekseriw da`lalatnamasi;
- tovar-materialliq bayliqlardin` bahasinin` kemeyiwi haqqinda da`lalatnama;
- tayar o`nimlerdi saqlaw jaylarina beriw ju`k xati;
- saqlaw jaylarindag`i tovar-materialliq bayliqlardin` qaldig`in yesapqa aliw qaydnamasi;
- tovar-materialliq bayliqlardin` ha`reketi tuwrisindag`i yesabat;
- yekspeditor yesabati.

4. Tiykarg`i qurallardi ha`m tiyisli hu`jjetlerdi yesapqa aliw boyinsha da`slepki hu`jjetler:

- tiykarg`i qurallardi qabil qiliw-tapsiriw da`lalatnamasi;
- tiykarg`i qurallardin` ishki ha`reketi ju`k xati;

- tiykarg`i qurallardin` sirtqi ha`reketi ju`k xati;
- ta`mirlengen, rekonstrukciya ha`m modernizaciya qiling`an tiykarg`i qurallardi qabil qiliw-tapsiriw da`lalatnamasi;
- tiykarg`i qurallardi yesaptan shig`ariw da`lalatnamasi;
- avtotransport quralların yesaptan shig`ariw da`lalatnamasi;
- tiykarg`i qurallardi yesapqa aliwshi inventar kartochka;
- tiykarg`i qurallardi yesapqa aliwshi inventar kartochka (sharwa mallari ha`m ko`p jilliq terekler ushin);
- tiykarg`i qurallar yesabi boyınsha inventar kartochkalar dizimi;
- u`skenelerdi qabil qiliw da`lalatnamasi;
- u`skenelerdi montajg`a qabil qiliw tapsiriw da`lalatnamasi;
- u`skenelerde aniqlanag`an nasazliqlar tuwrısındag`i da`lalatnama.

5. Materialliq yemes aktivlerdi yesapqa aliw boyınsha da`slepki hu`jjetler:

- materialliq yemes aktivlerdi qabil qiliw, tapsiriw da`lalatnamasi;
- materialliq yemes aktivlerdi yesapqa aliw kartochkasi;
- materialliq yemes aktivlerdi yesaptan shig`ariw da`lalatnamasi.

6. Avtomobil transportında orinlang`an jumislardi yesapqa aliw boyınsha da`slepki hu`jjetler:

- jen`il avtomobildin` jol qag`azi (forma №3);
- ju`k avtomobildin` jol qag`azi (forma №4-s);
- ju`k avtomobildin` jol qag`azi (forma №4-p);
- ju`k avtomobildin` jol qag`azi (forma №4-m);
- jol betleri ha`reketin yesapqa aliw da`pteri.

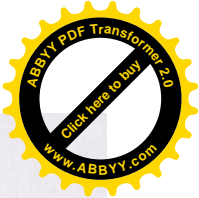
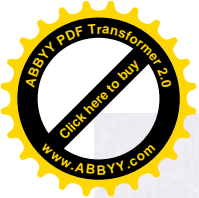
7. Miynet ha`m is haqini yesapqa aliw boyınsha da`slepki hu`jjetler:

7.1. Xizmetkerlerdi yesapqa aliw:

- xizmetkerdi jumisqa qabil qiliw tuwrısında buyriq;
- xizmetkerdin` jeke qag`azi;
- shtat kestesı;
- xizmetkerdi basqa jumisqa wo`tkiziw tuwrısında buyriq;
- xizmetkerge miynet dem alisin tayinlaw tuwrısında buyriq;
- xizmetker menen miynet sha`rtnamasin biykar qiliw tuwrısında buyriq;
- xizmetkerdi xizmet saparina jo`neltiw tuwrısında buyriq;
- xizmet sapari guwliqnamasi.

7.2. Sariplang`an jumis waqti ha`m xizmetkerler menen miynet haqi boyınsha yesap-kitaplar:

- xizmet saparında worinlanatug`in jumislar ha`m wolardin` worinlaniwi tuwrısında yesabat;
- jumis waqtin yesapqa aliw tabeli ha`m is haqi yesap-kitabi;
- jumis waqti yesabi;
- xizmetker menen miynet haqi boyınsha yesap-kitap;

- jumis waqtin yesapqa aliw tabeli;
- yesap-kitap vedomosti;
- jeke yesapbeti;
- to`lew vedomosti;
- to`lew vedomostlarin dizimge aliw da`pteri;
- xizmetkerdin` miynet dem alisi boyinsha yesap-kitap;
- xizmetker menen miynet sha`rtnamasin biykar qiliw boyinsha yesap-kitap.

8. Inventar ha`m xojaliq u`skeneler yesabi boyinsha da`slepki hu`jjetler:

- inventar ha`m xojaliq u`skeneleri kartochkasi;
- inventar ha`m xojaliq u`skenelerin yesaptan shig`ariw da`lalatnamasi;
- arnawli kiyimler, ayaq kiyimler ha`m qorg`aniw quralların tarqatiw yesapnamasi;
- jaramsiz jag`dayg`a kelip qalg`an inventar ha`m xojaliq u`skenelerin yesaptan shig`ariw da`lalatnamasi;
- inventar ha`m xojaliq u`skenelerinin` dizimi.

9. Wo`ndiris yesabi boyinsha da`slepki hu`jjetler:

- jumislar worinlaw ushin buyirtpa;
- cexlar-araliq worinlanatug`in jumislar buyirtpasi;
- naryad;
- brigadada worinlang`an jumislar tuwrisında bildiriw;
- qabil qiliw, tapsiriw nakladnoyi.

10. Inventarizaciyanı sho`lkemlestiriw ha`m wo`tkiziw boyinsha da`slepki xu`jjetler:

10.1. Inventarizaciyanı sho`lkemlestiriw:

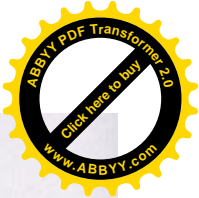
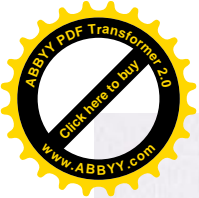
- komissiya du`ziw tuwrisında buyriq;
- inventarizaciya wo`tkiziw boyinsha buyriqlardin` worinlaniwin qadag`alaw kitabi;
- bahaliqlardin` tuwri inventarizaciya qiling`anlig`in tekseriw da`lalatnamasi;
- inventarizaciyanı wo`tkiziw boyinsha buyriqlardin` worinlaniwin qadag`alaw kitabi.

10.2. Inventarizaciyanı sho`lkemlestiriw:

- inventarizaciya na`tiyjelerin yesapqa aliw vedomosti;
- tiykarg`i qurallardi inventarizaciyalaw dizimi;
- inventarizaciya qiliw jarlig`i;
- tovar-materialliq bayliqlardin` inventarizaciya dizimi;
- ju`klep jiberilgen tovarlardı inventarizaciyanı wo`tkiziw da`lalatnamasi.

10.3. Inventarizaciya o`tkiziw:

- juwapker saqlawg`a qabil qiling`an (tapsirilg`an) tovar-materialliq bayliqlardin` inventarizaciya dizimi;
- jolda bolg`an materiallar ha`m tovarlardı inventarizaciya qiliw da`lalatnamasi;

-tiykarg'i qurallardin' tamamlanbag'an kapital ta'mirleniwin inventarizaciyanan wo'tkiziw da'lalatnamasi;

-kelesi da'wir qa'rejetlerin inventarizaciyanan wo'tkiziw da'lalatnamasi;

-naq pul qarjilarin inventarizaciyanan wo'tkiziw da'lalatnamasi.

10.4. Inventarizaciya wo'tkiziw:

-qatan' yesabat blankalarinin' inventarizaciya da'lalatnamasi;

-qariydarlar, wo'nimler jetkizip beriwshiler ha'mde basqa debitorlar ha'm kreditorlar menen yesap-kitaplar inventarizaciyanan wo'tkiziw da'lalatnamasi;

-qariydarlar, wo'nimler jetkizip beriwshiler ha'mde basqa debitorlar ha'm kreditorlar menen yesap-kitaplar inventarizaciyanan wo'tkiziw da'lalatnamasina ta'n mag'liwmatnama;

-tiykarg'i qurallardi inventarizaciyanan wo'tkiziw na'tiyjelerin salistiriw vedomosti;

-tovar-materialliq bayliqlardi inventarizaciyanan wo'tkiziw na'tiyjelerin salistiriw vedomosti.

11. Awil xojaliq wo'ndirisine tiyisli da'slepki hu'jjetler:

-dag'al ha'm shireli aziqlardi qabil qiliw da'lalatnamasi (ax - 1);

-jaylaw aziqlardi qabil qiliw da'lalatnamasi (ax - 2);

-aziqlardi yesapqa aliw vedomosti (ax - 3);

-su't sawiwdi yesapqa aliw jurnali (ax - 4).

12. Awil xojaliq wo'ndirisine tiyisli da'slepki hu'jjetler:

-tuwilg'an haywan balalarin qabil qiliw da'lalatnamasi (ax - 6);

-sharwa mallarin topardan toparg'a wo'tkiziw da'lalatnamasi (ax-7);

-su't ha'm su't o'nimlerin jo'neliw (qabil qiliw) da'lalatnamasi (ax-8);

-sharwa mallarin tartiw vedomosti (ax-10).

13. Awil xojaliq wo'ndirisine tiyisli da'slepki hu'jjetler:

-qosilg'an awirliqti aniqlaw yesap-kitabi;

-sutkaliq sho'je shig'ariw ha'm saralaw da'lalatnamasi (ax-12);

-sharwa mallarin tiykarg'i padadan brakka shig'ariw da'lalatnamasi (ax-14);

-sharwa mallari ha'm quslardi yesaptan shig'ariw da'lalatnamasi (ax-15).

14. Awil xojaliq wo'ndirisine tiyisli da'slepki hu'jjetler:

-sharwa mallarin soyiliwi ha'm o'liwin yesapqa aliw qag'azi (ax-16);

-tuqimliq ha'm na'l materiallarin sariplaw da'lalatnamasi (ax-17);

-mineral, organikaliq ha'm bakterialliq to'ginler, yadoximikatlar ha'm gerbucidlerdi isletiw tuwrısında da'lalatnama (ax-18);

-materialliq bayliqlardi aliw ushin limit-zabor kartasi (ax-19).

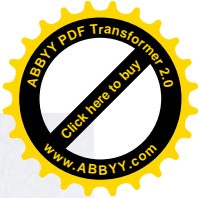
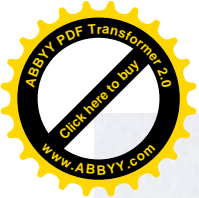
15. Awil xojaliq wo'ndirisine tiyisli da'slepki hu'jjetler:

-awil xojaliq wo'nimlerinin' keliw ku'ndeligi (ax-20);

-da'n ha'm basqa wo'nimlerdi daladan jo'neliw reestri (ax-21);

-paxta (mashina) terimi tuwrısındag'i ku'ndelik mag'liwmat (ax-23);

-bag'shiliq wo'nimlerinin' keliw ku'ndeligi (ax-24).

16. Awil xojaliq wo`ndirisine tiyisli da`slepki hu`jjetler:

- da`n ha`m basqa wo`nimlerdi qabil qiliw reestri (ax-25);
- wo`simlikshilik wo`nimlerin saralaw ha`m quritiw da`lalatnamasi (ax-27);
- wo`nimlerdi dalađan alip shig`iw jol qag`azi (ax-32);
- da`n ha`m basqa wo`nimlerdin` ha`reketin yesapqa aliw (ax-35).

17. Kapital qurilisina tiyisli da`slepki hu`jjetler:

- worinlang`an qurilis-montaj jumislarin qabil qiliw da`lalatnamasi (kq-2);
- worinlang`an jumislar ha`m qa`rejetler tuwrisindag`i mag`liwmat (kq-3);
- tayarliq jumislari tuwrisindag`i da`lalatnama (kq-4);
- worinlang`an qurilis jumislarin qabil qiliw da`lalatnamasi (kq-5).

18. Kapital qurilisina tiyisli da`slepki hu`jjetler:

- qurilis-montaj jumislari boyinsha tamamlanbag`an o`ndiristin` inventarizaciya da`lalatnamasi (kq-7);
- waqtinshaliq imaratlar boyinsha tamamlanbag`an qurilislardi qabil qiliw da`lalatnamasi (kq-8);
- waqtinsha imaratlardi wo`ndiriw da`lalatnamasi (kq-9).

19. Kapital qurilisqa tiyisli da`slepki hu`jjetler:

- buzilatug`in bina-imaratlar ha`m tereklerdi bahalaw da`lalatnamasi;
- qabil qiliw komissiyasinin` tamamlang`an qurilis ob`ektlerin qabil qiliw da`lalatnamasi (kq-11);
- instrumentlerdi paydalaniwg`a aliw da`lalatnamasi (kq-12);
- wornatilg`an u`skenelerdin` inventar quninin` kalkulyaciyasi (kq-13).

EKINSHI KURS

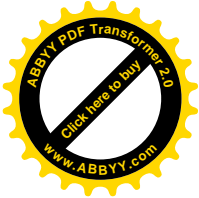
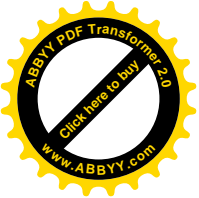
«Buxgalteriya yesabi ha`m audit» bakalavriat ta`lim bag`dari studentleri ushin «Buxgalteriya esabinin` kompyuter sistemasi» boyinsha woqiw a`meliyati

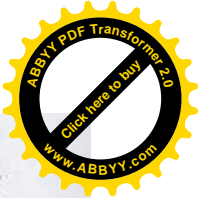
Joqari woqiw worinlarinda qa`nigelerdin` teoriyaliq bilimlerin a`meliyatda qollawdi u`yreniw za`ru`r a`hmiyetke iye. Tastiyoqlang`an Ma`mleketlik ta`lim standartina tiykarlanip joqari woqiw orninin` 5230900-«Buxgalteriya yesabi ha`m audit» bakalavriatura bag`dari studentleri II-kursinda «Buxgalteriya esabinin` kompyuter sistemasi» boyinsha 2 ha`ptelik woqiw a`meliyatın wo`tiwleri kerek.

A`meliyat da`wirinde ja`ma`a`t, ka`rxana, awil xojaliq ka`rxanalarinda buxgalteriya yesabin sho`lkemlestiriw ha`m ju`ritiwde kompyuter sistemalarinan paydalaniwdi u`yrenedi. Woqiw a`meliyati dawamında buxgalteriya yesabında qollanilatug`in da`slepki hu`jjetlerdin` yelektron formasin du`ziw ha`mde wolardi ra`smiylestiriwdi u`yrenedi.

1-tema. Ka`rxananin` informaciyaliq sistemasi ha`m buxgalteriya yesabin kompyuterlestiriw

Usi temada student informaciya, informaciyaliq sistemalari, basqariwdin` sho`lkemlestiriwshilik birlikleri, informaciyaliq sistemalarinin` funkcionalliq

analitikaliq ha`m sintetikaliq yesap registrleri yesabi, hu`jjetlerdin` aylanis grafigi, bahalaw ha`m amortizaciyanı esaplaw usillari h.t.b) u`yreniledi.

Basqa finansliq-yekonomikaliq jumislarinin` sho`lkemlestiriliwi jag`dayina da baha beriledi.

2-tema. Kassa mashqalalari boyinsha yesap-kitaplarda qollanilatug`in hu`jjetler menen tanisiw ha`m toltiriwdi u`yreniw.

Kassa aylanisi yesabi ha`m ka`rxanada kassa operaciyalarin ju`rgiziw ta`rtibi menen tanisiw.

Kassa aylanisi tiykarinan toltirilg`an hu`jjetlerdi qabil qiliw, tekseriw ha`m buxgalteriyada islew beriw menen tanisiw.

Kassaliq kiris ha`m shig`is orderlerin toltiriwdi u`yreniw. Kassa da`pterin ju`rgiziw ha`m hu`jjetlerdi ka`rxana buxgalteriyasina tapsiriw ta`rtibi menen tanisiw.

Naq pul tapsiriw haqqindag`i dag`azani toltiriwdi u`yreniw.

Kassir yesabatin du`ziwdi u`yreniw. Wolardan nusqalar, ko`shirmeler aliw.

3-tema. Yesap-kitap, valyuta ha`m arnawli schyotlar boyinsha aylanislarda qollanilatug`in hu`jjetlerdi u`yreniw.

Ka`rxananin` banktegi ashilg`an yesap-kitap, valyuta ha`m arnawli schyotlar haqqında tu`sinik beriledi. Ka`rxana schyot ashiw ushin bankke usinilg`an hu`jjetler yesabi. Ka`rxanag`a berilgen saliq to`lewshinin` identifikaciyaliq sani (STIC), bank kodi (MFO) haqqında mag`liwmat keltiriw. Yesap-kitap, valyuta ha`m arnawli schyotlar boyinsha aylanislarg`a sa`ykes da`slepki hu`jjetlerdi qabil qiliw, tekseriw ha`m buxgalteriyada islew beriw menen tanisiw. To`lew tapsiriqnamasi, to`lew talapnamasi, akkreditiv ashiw ushin arza, chek da`ptersheleri, inkassa tapsiriqnamasin toltiriwdi u`yreniw ha`m u`lgiler aliw.

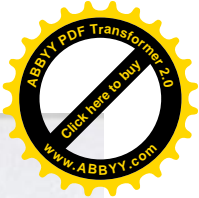
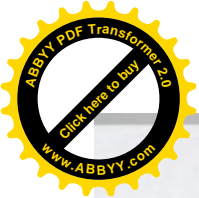
Ka`rxananin` banktegi schyotlarinan aling`an ko`shirmelerin aliw, buxgalteriyada islew beriw menen tanisiw ha`m u`lgiler aliw. Bank aylanisında toplang`an vedomostin du`ziwdi u`yreniw.

4-tema. Miynetti ha`m wog`an haqi to`lewdi yesapqa aliw ha`m wonda qollanilatug`in hu`jjetler menen tanisiw.

Miynetti yesapqa aliwdin` bir jilliq baslang`ish hu`jjetlerin qabil qiliw, tekseriw ha`m islew beriw ta`rtibi menen tanisiw. Wo`simlikshilik, sharwashiliq, xizmet ko`rsetiw ha`m xojaliqtin` basqa tarawlarında worinlang`an jumislar boyinsha toplang`an vedomostlar du`ziw (kalkulyaciya obektlerine ajiratip). Qa`nigelerge, normativ ha`m xizmet qiliwshilarg`a tiykarg`i miynet haqi yesaplaw ta`rtibin u`yreniw.

Jumis waqtin yesapqa aliw tabelin ha`m wog`an tiykarlanip miynet haqini yesaplawdi u`yreniw.

Miynet haqi to`lew boyinsha baslang`ish hu`jjetlerin toltiriwin u`yreniw ha`m u`lgiler aliw (naryad, worinlang`an jumislardi yesapqa aliw beti, ma`mlimlemeler ha`m basqalar).

Jumisshilarg'a, qa'nigelerge ha'm jallanba issihilerge miynet haqi to'lew. Yesaplasiw-to'lew vedomostin du'ziwdi u'yreniw.

Miynet haqi to'lew ha'm yesaplaw operaciyalari boyinsha buxgalteriya provodkalarin du'ziw, worinlang'an jumislar yesabi, yesaplasiw-to'lew vedomostlari tiykarinda miynetke haqi to'lew summasin islep shig'ariw qa'rejetleri schyotina wo'tkiziw ta'rtibin u'yreniw.

Du'zilgen provodkalarin «Miynet haqi boyinsha islewshi menen yesap-kitaplar» schyotinin` analitikaliq schyotlarina wo'tkiziw.

Xojaliqtin` ag'zalari ha'm jallanba issihiler menen qiling'an yesap-kitaplar boyinsha aylanis vedomostlarin du'ziwdi (toltiriwdi, ju'rgiziwdi) u'yreniw.

5-tema. Yesaplasiwshi ta'repler ha'm xizmetkerler menen basqa aylanis boyinsha yesap-kitaplarda qollanilatug`in hu'jjetlerin u'yreniw.

Ka`rxanada yesaplasiwshi ta'replerge tiyisli summalarin beriw ha'm qa'rejetlerge, shig`inlarg'a jaziw ta'rtibi menen tanisiw. Arza, buyriqlar menen tanisiw. Avans yesabatin du'ziw, avans yesabatlarin tekseriw ha'm qabil qiliwdi u'yreniw. Yesaplasiwshi ta'repler menen bolatug`in yesap-kitaplar boyinsha buxgalteriya provodkalarin du'ziw. Usi provodkalarin yesaplasiwshi ta'repler menen yesap-kitaplarin analitikaliq schyotlarina jaziw.

Ka`rxanadag`i issihiler menen yesap-kitaplar ta'rtibi menen tanisiw. Sha`rtnamalar ha'm basqa da'slepki hu'jjetlerin du'ziwdi (toltiriwdi, ju'rgiziwdi) u'yreniw ha'm u'lgiler aliw.

6-tema. Wo'nim, tovar jetkizip beriwshiler ha'm arendashilar, qariydar ha'm buyirtpashilar, debitor ha'm kreditorlar menen yesap-kitaplardi yesapqa aliw ta'rtibi menen tanisiw.

Du'zilgen sha`rtnamalar menen tanisiw ha'm u'lgiler aliw. Pul wo'tkerilip beriliwi ha'm pul kelip tu'siwine tiykar saliwshi hu'jjetler menen tanisiw, toltiriwdi u'yreniw, mag`liwmatlardi registrlarg'a wo'tkiziwdi u'yreniw.

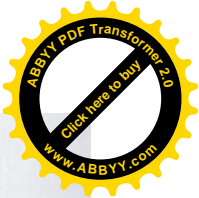
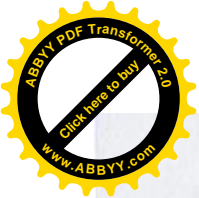
Ma`mleketlik buyirtpa ha'm sha`rtnama minnetlemelerin worinlawdin` yesabi menen tanisiw.

Wo'nim ha'm tovarlardi realizaciya qiliw (ma`mleketke satiw, komissionliq sawda, bazarda satiw ha'm basqalar) boyinsha ha'mde realizaciya menen baylanisli bolg`an qa'rejetlerdi baslang`ish ha'm jiyindi hu'jjetleri menen tanisiw.

Tayarlaw punktlerinde wo'nimler ha'm tovarlardi qabil qiliw ta'rtibi menen tanisiw. Tayarlaw sho'lkemleri qabil kvitanciyalari registrin du'ziw. Xojaliqtin` shette worinlang'an jumislari ha'm ko'rsetken xizmetlerin yesapqa aliw ha'mde hu'jjetleri menen tanisiw.

Ko'rsetilgen tiykarig`i wo'nimler ha'm tovarlar realizaciyasi ju'zesinen buxgalteriya provodkalarin du'ziw ha'mde usi provodkalarin` wo'nimler realizaciyasin yesapqa alatug`in analitikaliq yesap da'pterine jaziwdi u'yreniw.

Tayarlaw sho'lkemleri menen bolatug`in yesap-kitaplar ha'm wolardi hu'jjetlestiriw ta'rtibi menen tanisiw.

Satilatug'in wo'nimlerge schyot-fakturalar, to'lew tapsiriqnamasi ha'm talapnama registrlarin du'ziw.

7-tema. Saliqlar ha'm jiyimlar ha'mde qamsizlandiriv ha'm maqsetli ma'mleketlik jamg'armalarina to'lemeler boyinsha yesap-kitaplari yesapqa aliwda qollanilatug'in hu'jjetler menen tanisiw.

Ka'rxana qaysi saliqlar ha'm jiyimlardi ha'mde qamsizlandiriv ha'm maqsetli ma'mleketlik jamg'armalarina to'lemeler to'leniwini aniqlaw.

Saliqlar ha'm jiyimlar, qamsizlandiriv ha'm maqsetli ma'mleketlik jamg'armalarina to'lemelerdi yesaplawda toltirilatuq'in da'slepki hu'jjetlerin du'ziwidi u'yreniw ha'mde u'lgiler aliw.

Da'slepki hu'jjetlerdegi mag'liwmatlardi yesap registrlariga jaziwidi u'yreniw.

8-tema. Kredit ha'm qarizlardi yesapqa aliwda qollanilatug'in hu'jjetler menen tanisiw.

Ka'rxanada kredit ha'm qarizlar aling'an yamasa alinbag'anlig'in aniqlaw.

Yeger aling'an bolsa, sha'rtnamalar ha'm basqa tiykar boliwshi hu'jjetler menen tanisiw.

Kredit ha'm qarizlar boyinsha toltirilg'an hu'jjetlerdi qabil qiliw, tekseriw ha'm buxgalteriyada islew beriw menen tanisiw.

Procent yesaplaw ha'm wog'an tiykar boliwshi hu'jjetler menen tanisiw. Kreditlerdi qaytariw ha'm procentlerin to'lew ta'rtibi menen tanisiw, hu'jjetlerden u'lgiler aliw.

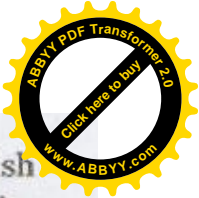
9-tema. Wo'ndiris rezervlerin yesapqa aliwda qollanilatug'in hu'jjetler menen tanisiw.

Wo'ndiris rezervleri ha'm tayar wo'nimlardin' analitikaliq yesabi, material ha'm wo'nimlerdi bahalaw ta'rtibi, klassifikaciyasi menen tanisiw.

Tayar wo'nimler ha'm wo'ndiris rezervleri (tuxim, wot-sho'p wo'nimleri, xojaliq u'skeneleri ha'm inventarlar ha'reketi) boyinsha materialliq jawapker adamlardin' hu'jjetleri ha'm yesabatlarin qabil qiliw ha'mde tekseriw. (Materialliq juwapkerlik haqqindag'i sha'rtnama, isenim xati, kiris ju'k xati, shig'is ju'k xati, schyot-faktura ha'm t.b).

Keltirilgen hu'jjetler tiykarinda jiyindi-gruppalamawshi wedomostlar du'ziw. Wo'nim ha'm wo'ndiris rezervlerin' ha'reketi boyinsha buxgalteriya provodkalarin du'ziw ha'm wolardi kerekli schyotlarin' tiyisli analitikaliq schyotlarina jaziw. Neft wo'nimlerin yesaptan shig'ariwda transport tayarlaw qa'rejetleri ha'm preyskurant bahalardan parqin ha'mde summasin aniqlaw. Schyotlar boyinsha oborot yamasa saldo wedomostlarin du'ziw ta'rtibi menen tanisiw. Tayar wo'nimler ha'm wo'ndiris rezervlerin yesapqa aliw ta'rtibi menen tanisiw.

«Materiallar ha'reketi haqqindag'i yesabat», «Sklad yesabi da'pteri» ha'm basqa hu'jjetlerdi du'ziwidi u'yreniw ha'm u'lgiler aliw.

Wo`ristegi ha`m bag`iwdag`i sharwa mallari ha`reketi haqqindag`i baslang`ish hu`jjetlerin qabil qiliw, tekseriw ha`m buxgalteriyada islew ta`rtibi menen tanisiw ha`mde u`lgiler aliw.

10-tema. Wo`ndiris shig`inlari, aling`an wo`nimler yesabi ha`m wo`zine tu`ser bahasin esaplaw.

Wo`ndiris shig`inlarinin` sintetikalik ha`m analitikaliq yesabi menen tanisiw: wo`simlikshilik, sharwashiliq, ja`rdemshi ha`m xizmet ko`rsetiwshi wo`ndirisler, uliwma wo`ndiris ha`m da`wir shig`inlari.

Wo`ndiris shig`inlarin yesapqa aliw vedomosti ha`m wog`an qosimsha qiling`an hu`jjetlerdi qabil qiliw ha`mde buxgalteriyada islep shig`iw.

Wo`ndiris shig`inlarin yesapqa aliw vedomostin toltiriw ta`rtibi menen tanisiw.

Wo`tken jilg`i materiallarg`a tiykarinan traktorlar, awil xojaliq mashinalari ha`m basqa u`skenelerge yesaplang`an amortizaciya, qiling`an ku`ndelikli won`law qa`rejetlerinin` kalkulyaciya obektlerine bo`listiriw vedomostin du`ziw.

Ja`rdemshi wo`ndiris qa`rejetleri menen tanisiw (won`law ustaxanasi, ju`k transporti, janli tartiw transporti). Ja`rdemshi wo`ndiris ko`rsetken xizmetlerinin` wo`zine tu`ser bahasin yesaplaw ta`rtibi menen tanisiw. Wo`tken jilg`i hu`jjetler boyinsha ju`k avtomashinasi ha`m janli tartiw ku`shleri xizmetlerin bo`listiriw vedomostlarin du`ziw.

Uliwma wo`ndiris qa`rejetlerin bo`listiriw ta`rtibi menen tanisiw. Wo`tken jilg`i mag`liwmatlar tiykarinda uliwma wo`ndiris shig`inlarin bo`listiriw vedomostin du`ziwdi u`yreniw.

Wo`tken jilg`i mag`liwmatlar tiykarinda wo`simlikshilik, sharwashiliq wo`nimlerinin` wo`zine tu`ser bahasin yesaplaw ta`rtibi menen tanisiw (wo`nimlerdin` 2-3 tu`ri boyinsha). Wo`nimlerdin` wo`zine tu`ser bahasin yesaplaw ju`zesinen buxgalteriya provodkalarin du`ziw, wolardi wo`ndiris shig`inlarinin` analitikaliq yesap da`pterine jaziw.

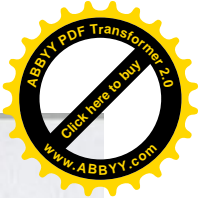
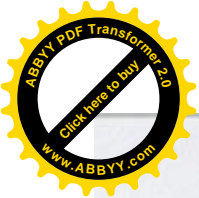
Inventarizaciya islerine qatnasiw.

Inventarizaciya wo`tkiziwge tiyisli normativ hu`jjetler ha`m xojaliqtin` inventarizaciya wo`tkiziw rejesi menen tanisiw.

Inventarizaciya wo`tkiziw da`wirinde buxgalteriya yesabi islerindegi tayarliq isleri menen tanisiw.

Pul qarjilarin, materialliq bayliqlardi, tiykarg`i qurallardi ha`m aktivlerdi inventarizaciya qiliwda qatnasiw. Zat jetkizip beriwshi ha`m kesip alip islewshi, tayarlaw sho`lkemleri menen yesap-kitaplardi salistirip ko`riwde qatnasiw kerek. Inventarizaciya da`lalatnamalarina tiykarinan salisitiriw vedomostlarin du`zip inventarizaciya juwmag`in shig`ariw ha`m wolarg`a buxgalteriya provodkalarin du`ziw. Sonday-aq, kem shiqqan qarjilardi yesaptan wo`shiriw ha`m tiyisli juwapker ta`repler yesabina jaziw ha`mde wolarg`a ko`rilgen sharalar menen tanisiw za`ru`r.

2-3 inventarizaciya ob`ekti boyinsha toliq hu`jjetlerden ko`shirme aliw ha`m taliqlaw.

Ka`rxanalarda yesabatlardi du`ziwge tayarliq isleri. Yesabatlardi du`ziw, tastiyoqlaw ha`m tapsiriw ta`rtibi.

Usi bo`lim wo`ndirislik a`meliyatini`n` za`ru`r juwmaqlawshi da`wiri bolip yesaplanadi. Sebebi student usi waqitqa shekem buxgalteriya yesabinin` ha`mme basqishlarin, yag`niy da`slepki hu`jjetlerdi du`ziw ha`m ra`smiylestiriw, buxgalteriyada wolarg`a islew beriw, yesap registrarlarina jaziw siyaqli isler menen tanisqan. Yendi ag`imdag`i buxgalteriya mag`liwmatlarina tiykarlanip yesabatlarin du`ziw ta`rtibi menen tanisiw kerek. Bunda to`mendegi islerdi worinlaw kerek:

- a) inventarizaciya wo`tkiziw;
- b) buxgalteriya schetlarin jabiw;
- v) ayliq ha`m shereklik yesabatlarin du`ziw;
- g) pitkeriw qa`nigelik jumisina tiyisli materiallardi jiynew.

Wo`ndirislik a`meliyatini`n` juwmaqlaw ha`m yesabat du`ziw.

Xojaliqta bolg`an da`wirde studentler a`meliyatta worinlag`an islerin uliwmalastiradi ha`m yesabat du`zedi. Yesabattin` qurami wo`ndirislik a`meliyati kalendar rejesine tuwri keliwi sha`rt.

Wo`ndirislik a`meliyati qol jazba halinda ha`mde 35-40 betten kem bolmaslig`i kerek. Yesabat a`meliyatini`n` qaytip kelgennen son` keshikpesten tapsiriladi. Yesabatqa to`mendegiler qosimsha qiliniwi sha`rt: a`meliyat basshilari ta`repi`nen imzalang`an ku`ndelik ha`m minezleme. Yesabat komissiya aldinda jaqlanadi.

T O` R T I N S H I I K U R S

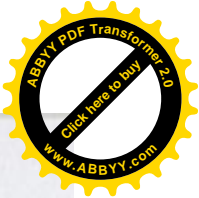
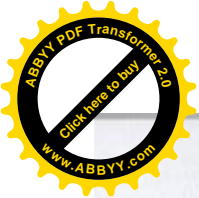
5230900-«Buxgalteriya yesabi ha`m audit» bakalavriat ta`lim bag`dari studentleri ushin qa`nigelik pitkeriw jumisi aldi wo`ndirislik a`meliyati.

Joqari woqiw mekemelerinde qa`nigeliklerdin` teoriyalik bilimlerin a`meliyatta qollawdi u`yretiw za`ru`r a`hmiyetke iye. Tastiyoqlang`an Ma`mleketlik ta`lim standartina tiykarlanip joqari woqiw jurtnin` 5230900-«Buxgalteriya yesabi ha`m audit» bakalavriatura bag`dari IV-kurs studentleri pitkeriw qa`nigelik jumisi aldi wo`ndirislik a`meliyatina shig`adi

Pitkeriw qa`nigelik jumisi aldi wo`ndirislik a`meliyati tiyisli woqiw pa`nlerinen teoriyalik bilimlerde iyelegennnen son` a`meliy bilimlerde a`ste-sekin bekkemlew na`tiyjesinde pitkeriw jumislarin jaziw boyinsha za`ru`rli mag`liwmatlardi jiynew ha`m qayta islew menen juwmaqlanadi.

I. Qa`nigelik pitkeriw jumisi aldi wo`ndirislik a`meliyatini`n` maqseti ha`m waziypalari.

5340900-«Buxgalteriya yesabi ha`m audit» bag`dari bakalavr da`rejesinde ku`ndu`zgi bo`limde ta`lim alip atirg`an studentler ushin qa`nigelik pitkeriw jumisi aldi wo`ndirislik a`meliyatlarin wo`tiw yen` juwapkerli waziypa bolip, joqari ta`limnin` tiyisli basqishinda alg`an teoriyalik bilimlerin bekkemlew processii yesaplanadi.

Qa'nigelik pitkeriw jumisi aldi wo'ndirislik a'meliyatinin' maqseti belgili ka'rxanada da'slepki, jiyima yesap hu'jjetlerin ha'm basqa mag'liwmatlardi u'yreniw ha'mde teoriyalıq bilimler menen baylanistiriw yesaplanadi.

Qa'nigelik pitkeriw jumisi aldi wo'ndirislik a'meliyatinin' maqsetinen kelip shig'ip bir qatar waziypalar qoyiladi:

– studenttin' qa'nigelik boyinsha alg'an teoriyalıq ha'm a'meliy bilimlerin uliwmalastiriw, bir sistema keltiriw, bekkemlew ha'm bayitiw ha'mde wolardi ilimiy texnikalıq jaqтан tiykarlaw, wo'ndirike bag'darlaw.

– Studenttin' mashqalalar ha'm ma'selelerdi u'yreniwde ilimiy izleniw ha'mde izertlew metodların wo'zlestiriw, sonday-aq, g'a'rezsiz islew qa'biletin asiriw ha'm basqalar.

Studentler a'meliyat wo'tkeriw boyinsha basshi woqitiwshi menen birgelikte a'meliyat da'wiri ushin kalendarli reje du'zip, kafedra baslig'ina tastiyoqlatadi ha'm usi reje boyinsha a'meliyat wo'tkiziwge kirisedi.

Studentler a'meliyat da'wirinde worinlaytug'in a'meliy islerin to'mendegi keltiriletug'in mag'liwmatlar tiykarında rejelestiriwleri usinis etiledi.

II. Xojalıq ha'm wonin' buxgalteriyasinin' sho'lkemlestiriwshilik strukturasi menen tanisiw.

2.1. Xojalıqtin' sho'lkemlestiriwshilik strukturasi ha'm xojalıq ju'ritiw formasi menen tanisiw.

A'meliyat wo'tkizilip atirg'an xojalıqtin' qaysi tarmaqta xizmet ko'rsetiwi, wonin' sho'lkemlestiriwshilik-yekonomikalıq jag'dayi ha'm tariyxına ta'n mag'liwmatlardi u'yreniw.

Xojalıqtin' xojalıq ju'ritiw tu'ri, Nizami ha'm basqa du'ziwshilerdin' hu'jjetleri menen tanisiw.

2.2. Xojalıq buxgalteriyasi menen tanisiw.

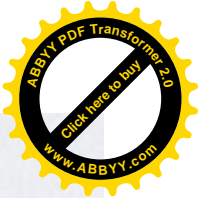
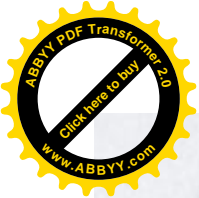
Xojalıqtin' yesap siyasatinin' bar yekenligin u'yreniw, yeger yesap siyasati islep shig'ilg'an bolsa, wonda qanday ma'seleler jaritilg'anlig'i menen tanisiw.

Hu'jjetler aylanisi grafigi bar bolsa wonin' du'ziliw ta'rtibin u'yreniw. Xojalıq paydalanip atirg'an schyotlar rejesi menen tanisiw. Buxgalteriya yesabin ju'ritiw tu'ri menen tanisiw. Udayına islewshi ishki qadag'alaw sistemasi (inventarizaciya komissiyasi) bar yekenligi menen tanisiw.

III. Xojalıq buxgalteriyasında yesap ob'ektlari boyinsha du'ziletug'in jiyında yesap registrlerin u'yreniw.

3.1. Kassa aylanislari boyinsha yesap-kitaplarda qollanilatug'in hu'jjetler menen tanisiw ha'm toltiriwdi u'yreniw.

Kassir yesabatin du'ziwdi u'yreniw. Dekabr ayındag'i aqirg'i kassir yesabati menen tanisiw ha'm u'lgi aliw. 1 jurnal-order ha'm 1^a-vedomostqa jazıwlar jazıwdi u'yreniw. Yeger memorial-order tu'ri yamasa avtomatlastirilg'an

(kompyuterlestirilgen) tu`ri qollanilsa, tiyisli formalarg`a jaziwlardi jaziwdi u`yreniw. Wolardan ko`shirmeler aliw.

3.2. Yesap-kitap, valyuta ha`m arnawli schyotlar boyinsha aylanislarda qollanilatug`in hu`jjetlerdi u`yreniw.

Ka`rxananin` banktegi schyotlarina aling`an ko`shirmelerdi aliw, buxgalteriyada islew beriw menen tanisiw ha`m u`lgiler aliw. Bank aylanislari ju`zesinen jiyindi vedomost du`ziwdi u`yreniw.

2 ha`m 3 jurnal-orderler ha`mde usi jurnal-orderler menen baylanisli vedomostlarg`a jaziwlardi jaziwdi u`yreniw. Yeger memorial-order tu`ri yamasa avtomatlastirilg`an (kompyuterlestirilgen) tu`ri qollanilsa, tiyisli formalarg`a jaziwlardi jaziwdi u`yreniw.

3.3. Miynetti ha`m wog`an haqi to`lewdi yesapqa aliw ha`mde wonda qollanilatug`in hu`jjetler menen tanisiw.

Yesaplasiw-to`lew vedomostin du`ziwdi u`yreniw. Miynet haqi kitabin ju`ritiw ta`rtibin u`yreniw.

Miynet haqi to`lew ha`m yesaplaw operaciyalari boyinsha buxgalteriya provodkalarin du`ziw, worinlang`an jumislar yesabi, yesaplasiw-to`lew vedomostlari tiykarinda miynetke haiq to`lew summasin islep shig`ariwdin` qa`rejetleri schyotina wo`tkiziw ta`rtibin u`yreniw.

Du`zilgen provodkalar di 6700-«Miynet haqi boyinsha xizmetker menen yesap-kitaplar» schyotinin` analitikaliq schyotlarina wo`tkiziw.

Xojaliqtin` ag`zalari ha`m jallanba adamlar menen qiling`an yesap-kitaplar boyinsha oborot vedomostlarin du`ziwdi u`yreniw. 10/3 jurnal-orderge jaziwlardi jaziw. Yeger memorial-order tu`ri yamasa avtomatlastirilg`an (kompyuterlestirilgen) tu`ri qollanilsa, tiyisli formalarg`a jaziwlardi jaziwdi u`yreniw.

Miynet haqi fondi qurami ha`m sho`lkemlestiriliwi ta`rtibi menen tanisiw.

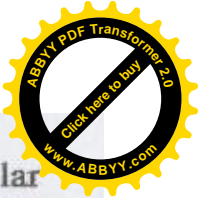
3.4. Yesaplasiwshi ta`repler ha`m xizmetkerler menen basqa aylanisi boyinsha yesap-kitaplarda qollanilatug`in hu`jjetlerin u`yreniw.

Yesaplasiwshi ta`repler menen bolatug`in yesap-kitaplar ju`zesinen buxgalteriya provodkalarin du`ziw. Usi provodkalar di yesaplasiwshi ta`repler menen yesap-kitaplarinin` analitikaliq schyotlarina jaziw.

7 jurnal-orderge jaziwlardi jaziwdi u`yreniw. Yeger memorial-order tu`ri yamasa avtomatlastirilg`an (kompyuterlestirilgen) tu`ri qollanilsa, tiyisli formalarg`a jaziwlardi jaziwdi u`yreniw.

Ka`rxanadag`i xizmetkerler menen yesap-kitaplar ta`rtibi menen tanisiw. Shartnamalar ha`m basqa da`slepki hu`jjetlerdi du`ziwdi u`yreniw ha`m u`lgiler aliw. Aylanislardi yesap registrlerine jaziwdi u`yreniw.

3.5. Zat jetkizip beriwshiler ha`m kesip alip islewshiler, qariydar ha`m buyritpashilar ha`mde tu`rli debitor ha`m kreditorlar menen yesap-kitaplardi yesapqa aliwda qollanilitug`in yesap registrleri menen tanisiw.

Zat jetkizip beriwshiler ha`m kesip alip islewshiler, qariydar ha`m buyritpashilar ha`mde tu`ri debitor ha`m kreditorlar menen yesap-kitaplardi yesapqa aliwda mag`liwmatlardi registrlerge wo`tkiziwdi u`yreniw.

Ma`mleketlik buyirtpasi ha`m sha`rtnama minnetlemelerin worinlawinin` yesabi menen tanisiw. Wo`nim ha`m tovarlardi realizaciya qiliw (ma`mleketke satiw, komissionliq sawda, bazarda satiw ha`m basqalar) boyinsha ha`mde realizaciya menen baylanisli bolg`an qa`rejetlerdin` jiyindi hu`jjetleri menen tanisiw.

Tayarlaw sho`lkemleri qabil kvitanciyalari reestrin du`ziw. Xojaliqtin` shetke worinlag`an isleri ha`m ko`rsetken xizmetlerinin` jiyindi yesabi menen tanisiw.

Ko`rsetilgen tiykarg`i wo`nimler ha`m tovar realizaciyasi ju`zesinen buxgalteriya provodkalarin du`ziw ha`m usi provodkaldardi wo`nimler realizaciyasin yesapqa alatug`in analitikaliq yesap da`pterine jaziwdi u`yreniw.

Wo`nimler realizaciyasi analitikaliq schyotlarinin` oborot wedomosti, jurnal-orderleri, registrleri menen tanisiw.

Tayarlaw sho`lkemleri menen bolatug`in yesap-kitaplar ha`m wolardi hu`jjetlestiriw ta`rtibi menen tanisiw.

Kompyuterden paydalaniw.

3.6. Saliqlar ha`m jiyimlar ha`mde qamsizlandiriw ha`mde maqsetli ma`mleketlik jamg`armalarına to`lemler boyinsha yesap-kitaplarin yesapqa aliwda qollanilatug`in hu`jjetler menen tanisiw

Da`slepki hu`jjetlerdegi mag`liwmatlardi yesap registrlerine jaziwdi u`yreniw. Ma`mleketlik saliq inspekciyasina tapsirilatuq`in saliqlar boyinsha ayliq ha`m shereklik yesabatlardin` formalari menen tanisiw ha`mde wolardi toltiriw ta`rtibin u`yreniw. Ma`mleketlik saliq inspekciyasi qasindag`i ma`mleketin` maqsetli jamg`armalarına tapsirilatuq`in ajiratpa ha`m to`lemlerdin` ayliq ha`mde shereklik yesabat formalari menen tanisiw ha`m wolardi toltiriw ta`rtibin u`yreniw. Jol fondı, mektep fondına to`lemler boyinsha tapsirilatuq`in ayliq ha`m shereklik yesabatlardin` formalari menen tanisiw ha`mde wolardi toltiriw ta`rtibin u`yreniw.

8 jurnal-order ha`m yog`an tiyisli wedomostlarg`a jaziwlardı jaziw. Yeger memorial-order tu`ri yamasa avtomatlastirilg`an (kompyuterlestirilgen) tu`ri qollanilsa, tiyisli formalarg`a jaziwlardı jaziwdi u`yreniw.

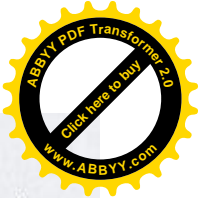
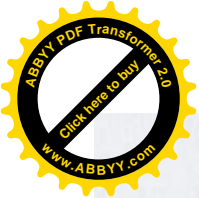
3.7. Kredit ha`m qarizlardi yesapqa aliwda qollanilatug`in hu`jjetler menen tanisiw.

Ka`rxanada kredit ha`m qarizlar aling`an yamasa alinbag`anlig`in aniqlaw.

Yeger aling`an bolsa, sha`rtnamalar ha`m basqa tiykar boliwshi hu`jjetler menen tanisiw.

Kredit ha`m qarizlar boyinsha toltirilg`an hu`jjetlerdi qabil qiliw, tekseriw ha`m buxgalteriyada islew beriw menen tanisiw.

Procent yesaplaw ha`m wog`an tiykar boliwshi hu`jjetler menen tanisiw. Kreditlerdi qaytariw ha`m procentlerin to`lew ta`rtibi menen tanisiw, hu`jjetlerden u`lgiler aliw.

Kredit ha'm qarizlar boyinsha yesap-kitap registrari, 4 jurnal-order ha'mde wog'an tiyisli vedomostqa jaziwlardi jaziwdi u'yreniw.

Yeger memorial-order formasi yamasa avtomatlastirilg'an (kompyuterlestirilgen) forma qollanilsa, tiyisli formalarg'a jaziwlardi jaziwdi u'yreniw.

3.8. Wo'ndiris rezervlerin yesapqa aliwda qollanilatug'in hu'jjetler menen tanisiw.

Da'slepki hu'jjetler mag'liwmatlari tiykarinda jiyindi-toparlawshi vedomostlar du'ziw. Wo'nim ha'm wo'ndiris rezervlerin' ha'reketi boyinsha buxgalteriya provodkalarin du'ziw ha'm wolardi 1000, 2810-schyotlardin' tiyisli analitikaliq schyotlarina jaziw. Neft wo'nilerin yesaptan shig'ariwda transport-tayarlaw qa'rejetleri ha'm preyskurant bahalardan parqin ha'm summasin aniqlaw. Schyotlar boyinsha oborot yamasa saldo vedomostlarin du'ziw ta'rtibi menen tanisiw. Tayar wo'nimler ha'm wo'ndiris rezervlerin yesapqa aliw ta'rtibi menen tanisiw.

«Materiallar ha'reketi haqqindag'i yesabat», «Sklad yesabi da'pteri» ha'm basqa hu'jjetlerdi du'ziwdi u'yreniw ha'mde u'lgiler aliw. Buxgalteriyada 10/1 jurnal orderdi du'ziw ha'm wonin' mag'liwmatlarin Bas da'pterge wo'tkiziw ta'rtibin u'yreniw.

Wo'ristegi ha'm bag'iwdag'i sharwa mallari ha'reketi tuwrisindag'i da'slepki hu'jjetlerdegi mag'liwmatlardi buxgalteriyada tiyisli yesap registrlerinde sa'wlelendiriw ta'rtibi menen tanisiw ha'm u'lgiler aliw. Wo'sirilip atirg'an ha'm bag'iwdag'i sharwa mallari ha'reketi tuwrisindag'i mag'liwmatlardi Bas da'pterge wo'tkiziw ta'rtibi menen tanisiw.

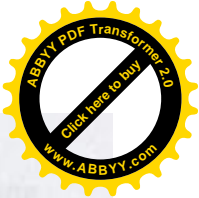
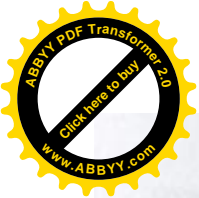
3.9. Wo'ndiris shig'inlari, aling'an wo'nimler yesabi ha'm wo'zine tu'ser bahasin yesaplaw.

Wo'ndiris qa'rejetlerinin' sintetikalik ha'm analitikaliq yesabi menen tanisiw: wo'simlikshilik, sharwashiliq, ja'rdemshi ha'm xizmet ko'rsetiwshi wo'ndirisler, uliwma wo'ndiris ha'm da'wir qa'rejetlerinin' yesabi boyinsha du'zilgen wo'ndiris yesabatlari menen tanisiw.

Wo'tken jilg'i mag'liwmatlar tiykarinda wo'simlikshilik, sharwashiliq wo'nimlerinin' wo'zine tu'ser bahasin yesaplaw ta'rtibi menen tanisiw (wo'nimlardin' 2-3 tu'ri boyinsha). Wo'nimlardin' wo'zine tu'ser bahasin yesaplaw ju'zesinen buxgalteriya provodkalarin du'ziw, wolardin' wo'ndiris shig'inlarinin' analitikaliq yesap da'pterine jaziw (wo'simlikshilik, sharwashiliq).

Kompyuterde paydalaniw.

Xojaliq boyinsha jilliq jiyindi wo'ndiris yesabatin du'ziw ta'rtibi menen tanisiw ha'm wonnan u'lgiler aliw. 10/2 jurnal orderdi du'ziw ta'rtibi menen tanisiw ha'm wonnan u'lgiler aliw.

IV. Aylıq, shereklik ha'm jilliq inventarizaciya wo'tkiziw.

Inventarizaciya wo'tkiziwge tiyisli normativ hu'jjetler ha'm xojaliqtin' inventarizaciya wo'tkiziw rejesi menen tanisiw.

Inventarizaciya wo'tkiziw da'wirinde buxgalteriya yesabi islerindegi tayarliq isleri menen tanisiw.

Pul qarjilarin, materialliq bayliqlardi, tiykarg'i qurallardi ha'm aktivlerdi inventarizaciya qiliwda qatnasiw. Zat jetkizip beriwshi ha'm kesip alip islewshi, tayarlaw sho'lkemleri menen yesap-kitaplardi salistirip ko'riwde qatnasiw kerek. Inventarizaciya da'lalatnamalarina tiykarlanip salisitiriw wedomostlarin du'zip inventarizaciya juwmagin shig'ariw ha'm wolarg'a buxgalteriya provodkalarin du'ziw. Sonday-aq, kem shiqqan qarjilardi yesaptan wo'shiriw ha'm tiyisli juwapker ta'repler yesabina jaziw ha'mde wolarg'a ko'rilgen sharalar menen tanisiw za'ru'r.

2-3 inventarizaciya ob'ekti boyinsha toliq hu'jjetlerden ko'shirme aliw ha'm taliqlaw.

V. Shereklik ha'm jilliq yesabatlaridi du'ziw.

Usi bo'lim wo'ndirislik a'meliyatinin' a'hmiyetli juwmaqlawshi da'wiri bolip yesaplanadi. Sebebi student usi waqitqa shekem buxgalteriya yesabinin' hamme basqishlarin, yag'niy da'slepki hu'jjetlerdi du'ziw ha'm ra'smiylestiriw, buxgalteriyada wolarg'a islew beriw, yesap registrlerine jaziw siyaqli isler menen tanisqan. Yendi ag'imdag'i buxgalteriya mag'liwmatlarina tiykarlanip shereklik ha'm jilliq yesabatlaridi du'ziw ta'rtibi menen tanisiw kerek. Bunda to'mendegi jumislar worinlawi kerek:

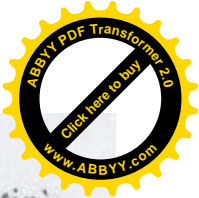
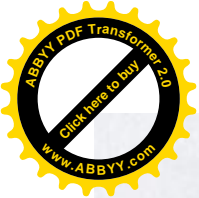
5.1. Xojaliqta shereklik ha'm jilliq yesabatlarin du'ziwge tayarliq jumislari.

Bas da'pterde schyotlardin' oborotin ha'm qaldig'in shig'ariw ta'rtibi menen tanisiw. Xojaliqta yesabat da'wirinin' aqirina schyotlardi jabiw boyinsha du'ziletug'in mag'liwmatlar menen tanisiw. Schyotlardi jabiw izbe-izligi tuwri sho'lkemlestirilgenligin u'yreniw. Mag'liwmatlardan ko'shirmeler aliw.

5.2. Shereklik ha'm jilliq yesabat formalarin du'ziw.

Xojaliqtag'i bar bolg'an yesabat formalar menen tanisiw. Buxgalteriya balans(1-forma)i menen tanisiw ha'm wondag'i mag'liwmatlardin' dereklerin u'yreniw. Finansliq na'tiyjeler tuwrisindag'i yesabat (2-forma)ti toltiriw ta'rtibin u'yreniw. Byudjetke to'lemler tuwrisindag'i mag'liwmatnamani toltiriw ta'rtibi menen tanisiw. Debitorliq ha'm kreditorliq qarizlar haqqinda mag'liwmatnama (2a-forma)ni toltiriw ta'rtibi menen tanisiw. Tiykarg'i qurallar ha'reketi tuwrisindag'i yesabat (3-forma)ti toltiriw ta'rtibin u'yreniw. Pul ag'implari tuwrisindag'i yesabat (4-forma)ti toltiriw ta'rtibin u'yreniw. Jeke kapital tuwrisindag'i yesabat (5-forma)ti toltiriw ta'rtibin u'yreniw. Rayon (respublika) statistika basqarmasina tapsirilatu'g'in yesabat formalarin menen tanisip, wolardi totiriw ta'rtibin u'yreniw. Analiz mag'liwmati ushin xojaliqtin' aqirg'i 3 yamasa 2 jilliq yesabatlarinan ko'shirmeler aliw.

VI. Wo'ndiris ha'm finansliq xizmetin analiz qiliw.

Student a`meliyat da`wirinde a`meliyat wo`tkizilip atirg`an xojaliqtin` wo`ndirislik ha`m finansliq xizmetin analiz qiliwda 2-qosimshada keltirilgen kestelerden paydalaniw maqsetke muwapiq.

VII. Wo`ndirislik a`meliyatın juwmaqlaw ha`m yesabat du`ziw

Ha`r bir student a`meliyatta worinlang`an jumisi boyinsha 45-50 bet ko`leminde jazba yesabat du`zedi. A`meliyat yesabatın tayarlaw a`meliyat bag`darlamasında ko`rsetilgen temalardı buxgalteriya yesabınin` teoriyalıq ha`m a`meliy mag`liwmatları tiykarında analiz qiliw, u`yreniw ha`mde wog`an juwap jaziwdi talap qiladi.

A`meliyat yesabati buxgalteriya yesabınin` a`meliy mag`liwmatları tiykarında da`slepki hu`jjetleri, sintetikalıq ha`m analitikalıq yesap registrlari, studentler ta`repińen worinlang`an g`a`rezsiz yesap-kitaplar, toltirilg`an jilliq finansliq yesabatlar formaları qosimsha qilinadi. Yesabatta sizilma, keste yamasa grafiklar (diagramma) bolıwi sha`rt.

A`meliyat yesabatınin` teksti ha`m wog`an qiling`an qosimshalar no`merlengen bolıwi ha`m pikir bildiriwshi ayrim kemshiliklerdi-ko`rsetiwı ushin derekke jay qaldiriwi lazim. Yesabat bo`limleri ha`m tekstin` izbe-izligi, a`meliyatti wo`tiw bag`darlamasında usinis yetilgen temalardin` izbe-izligine muwapiq keliwi lazim. Yesabattin` titul beti 1-qosimshada ko`rsetilgen formada bolıwi lazim (1-qosimshag`a qaran`).

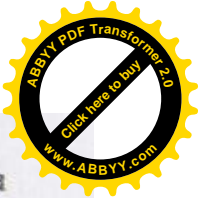
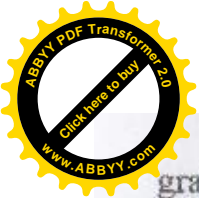
VIII. A`meliyatti sho`lkemlestiriwdi materialliq ta`miyinlew.

Studentlerdin` qa`nigelik pitkeriw jumisi aldi wo`ndirislik a`meliyati woqiw rejesine muwapiq belgilengen bolip, woni wo`tiw ma`jbu`riy bolip yesaplanadi. Usi a`meliyat studentlerdin` wo`zinin` tilegi ha`m qa`lewıne ko`re yerkin (ka`rxanalardı tan`law yerkinligi) a`melge asiriladi. Yegerde student ta`repińen a`meliyat jayi (ka`rxana) aniq bolmag`an jag`daylarda kafedra (filial) menen wo`z-ara baylanista bolg`an studentlerdin` a`meliyatti wo`tiwleri boyinsha sha`rtnama du`zgen ka`rxana (sho`lkem)larg`a jiberiliwi na`zerde tutilg`an. A`meliyat wo`tiw ushin sha`rtnama du`zilgen ka`rxana (sho`lkem)lar menen materialliq ta`miyinlew isleri kafedra (filial) wortasında sheshiledi.

Studentlerdin` qa`nigelik pitkeriw jumisi aldi wo`ndirislik a`meliyatın wo`tiw ushin za`ru`r bolg`an metodikalıq ko`rgizbeler (jollanba xat, a`meliyat bag`darlamasi ha`m a`meliyat ku`ndeligi) kafedra (filial) ta`repińen ta`miyinlenedi.

IX. Analiz kesteleri ko`rgizbeleri.

Student a`meliyatti wo`tiw da`wirinde a`meliyat bag`darlamasında belgilengen temalardı teoriyalıq ha`m a`meliy ta`repten u`yreniw ha`mde analiz qiliw talap yetiledi. Bunda usi temalardin` mazmuni ha`m a`hmiyetin ken`irek ashıp beriw, a`meliyat wo`tip atirg`an ka`rxana (sho`lkem)nin` finansliq-xojaliq xizmetine ob`ektiv baha beriwde qolay ha`m tu`sinikli bolıwi ushin sizilma, keste yamasa grafikler (diagramma)den paydalaniw kerek boladi. Sebebi usi sizilma, keste ha`m

grafik (diagramma) ko'rinisidagi mag'liwmatlar u'yrenilip atirg'an ka'rxana (sho'lkem) boyinsha toliq ko'rinisidagi iye boliw mu'mkinshiligin beredi. Sol sebepten, studentlerdin' a'meliy yesabatlarinda to'mendegi u'lg'i formalarindagi sizilma, keste yamasa grafik (diagramma)lar wo'z ko'rinisidagi tabiwi talap qilinadi (2-qosimshag'a qaran').

X. A'meliyatti sho'lkemlestirish ha'm wog'an basshiliq etiw

Qa'nigelik pitkeriw jumisi aldi wo'ndirislik a'meliyatti sho'lkemlestirish ha'm wog'an basshiliq qiliw «Yekonomika ha'm awil xojalig'in basqariw» kafedrasida ta'repinen a'melge asiriladi. Bunda kafedra ta'repinen usinis yetilgen ha'm universitetin' arnawli buyrig'i menen tasiyiqlang'an professor - woqitiwshilar wo'ndirislik a'meliyatina basshiliq qiladi.

Xojaliq ju'rgiziwshi sub'ektler ta'repinen bolsa, a'meliyatqa basshi yetip bas buxgalteri ha'm basqada ja'rdemshi buxgalterleri, qa'nigeler ha'mde ta'jiriybeli xizmetkerler tayinlanishi mu'mkin.

Studentlerdin' qa'nigelik pitkeriw jumisi aldi wo'ndirislik a'meliyati buxgalteriyaliq jumis worninda wo'tkeriledi. A'meliyat wo'tiw ushin studentler to'mendegi nizamlardi basshiliqqa aladi:

«Buxgalteriyaliq yesap», «Ka'rxanalar haqqinda»g'i, «Menshik haqqinda»g'i, «Saliq haqqinda»g'i ha'm basqada normativlik hujjetler ha'mde ko'rsetpeler. Student a'meliyat basshisi menen birgelikte a'meliyattin' wo'tiw ta'rtibi, mu'ddeti ha'm ma'jilisin aniqlap beriwshi kalendarliq joba islep shig'adi. A'meliyat wo'tiw da'wirinde student a'meliyat basshisi ta'repinen tekseriledi ha'm qol qoyilatug'in ku'ndelikler ju'rgiziledi. Wo'ndirislik a'meliyat da'wirinde student ka'rxananin' jumis ta'rtibine boysinadi. A'meliyat waqtinda studentler sho'lkemlestirishlik ma'jilislerde qatnashiwi ha'm ilimiy-izertlew jumislarin ju'rgiziwshi kerek.

Filialdan belgilengen basshinin' minnetlemeleri:

- a'meliyat baslanishinda a'meliyachi - student penen sa'wbetlesiw wo'tkiziw ha'm woni a'meliyatti wo'tiw ta'rtibi menen tanistiriw;

- xojaliq ju'rgiziwshi sub'ektler ta'repinen belgilengen basshi menen birgelikte a'meliyachinin' individual kalendar-temasi is rejesin du'ziw;

- a'meliyattin' barisin sistemali tu'rde (kafedrada belgilengen mu'ddette) tekserip bariw, ha'r bir studenttin' isin qadag'alaw, student ta'repinen a'meliyat bag'darlamasindagi ayrim ma'selelerdi u'yreniw da'rejesin aniqlaw;

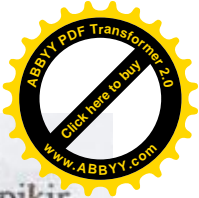
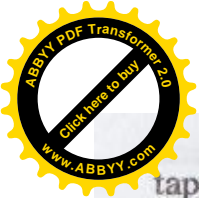
- a'meliyat bag'darlamasindagi ayrim temalar ju'zesinen studentke ma'sla'ha'tlar beriw;

- a'meliyatti wo'z waqtinda ha'm bag'darlamag'a muwapiq, toliq ko'lemde wo'tiw ta'miyinlew, xojaliq ju'rgiziwshi sub'ektler ta'repinen belgilengen basshinin' itibarin jol qoyilg'an kemshiliklerdi saplastiriwga qaratiw;

- ku'ndeliktegi jaziwlarin' wo'z waqtinda jazilg'anlig'in ha'm tuwrilig'i ha'mde studentler yesabatini' du'ziliwin tekseriw;

- studentler ta'repinen qa'nigelik pitkeriw jumisi aldi wo'ndirislik a'meliyati boyinsha jazilg'an yesabatini' wo'z waqtinda tapsiriliwin ta'miyinlew (sonin' ishinde, temalar boyinsha);

- qa'nigelik pitkeriw jumisi aldi wo'ndirislik a'meliyati boyinsha yesabat

tapsirilg`annan keyin ha`r bir yesabatti tekseriw ha`m jazba tu`rde wog`an pikir jaziw, pikirde yesabattin` unamli ta`repleri ha`m kemshiliklerin ko`rsetiw;

- filialdag`i a`meliyat basshilari kafedra jiynalisinda waqti-waqti menen qa`nigelik pitkeriw jumisi aldi wo`ndirislik a`meliyatnin` barisi haqqinda mag`liwmat berip bariwi ha`m aqirinda kafedrag`a jazba tu`rinde juwmaqławshi yesabat beriw za`ru`r.

Xojaliq ju`rgiziwshi sub`ektler ta`repinen a`meliyatqa basshi bolg`an ta`reptin` minnetlemeleri:

- filialdan belgilengen basshi menen birgelikte a`meliyachinin` individual kalendar temalari is rejesin du`ziw;

- a`meliyachini jumis jayi menen ta`miyinlew ha`m jumis waqtinan duris paydalaniliwin turaqli tu`rde qadag`alap bariw;

- a`meliyachi isine turaqli basshiliq qiliw, a`meliyat bag`darlamasinin` toliq ha`m wo`z waqtinda worinlaniwin ta`miyinlew ha`mde qadag`alaw;

- ha`r bir wo`z aldina is bo`liminin` xizmeti boyinsha a`meliyachi penen tiyisli sa`wbetlesiw alip bariw ha`m usi bo`limde jumisti worinlaw mu`ddetin belgilew, wonnan tisqari, ayrim jumislardi u`yreniw ha`mde wolardi worinlaw processinde aniq bolmag`an ma`seleler ju`zesinen ma`sla`hatlar berip bariw;

- bag`darlamada na`zerde tutilg`an barliq jumislardin` wo`z waqtinda worinlaniwin a`meliyachidan talap qiliw;

- ku`ndeliklerdegi jaziwlardi tekseriw ha`m wolardin` tuwrilig`in wo`z imzasi menen tastiyoqlaw;

- ha`r bir a`meliyachi - studentke a`meliyat aqirinda worinlag`an jumisi boyinsha jazba pikir bariwi ha`m wonda a`meliyattin` na`tiyjesin bahalaw lazim.

XI. A`meliyat da`wirinde studenttin` huqiqlari ha`m minnetlemeleri.

Qa`nigelik pitkeriw jumisi aldi wo`ndirislik a`meliyatqa jiberilip atirg`an studentlerdin` huqiqlari to`mendegilerden ibarat:

- a`meliyat ushin kafedra ta`repinen jollanba xati, a`meliyat bag`darlamasi ha`m ku`ndeliginin` wo`z waqtinda beriliwin talap qiliw;

- student ushin kafedra ta`repinen basshi tayinlaniwin talap qiliw;

- a`meliyat wo`tiw da`wirinde studenttin` tu`sinbegen sawallarına kafedra belgilegen basshisi ta`repinen tu`sindiriw jumislarin talap qiliw;

- a`meliyat wo`tiw da`wirinde payda bolg`an mashqalalardi kafedra yamasa kafedra belgilegen basshi menen saplastiriw ha`m basqalar.

Qa`nigelik pitkeriw jumisi aldi wo`ndirislik a`meliyatına jiberilip atirilg`an studentlerdin` minnetlemeleri to`mendegilerden ibarat:

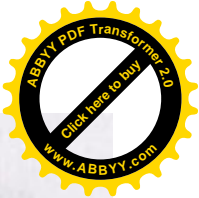
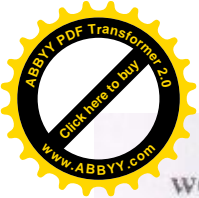
- xojaliq ju`rgiziwshi sub`ektlerden ha`m filialdan belgilengen a`meliyat basshilari menen birgelikte individual kalendar is rejesin du`ziw;

- xojaliq ju`rgiziwshi sub`ektlerdin` basqa xizmetkerleri siyaqli ishki ta`rtip qag`iydalar`a ha`m miynet qag`iydalarına a`mel qiliw;

- a`meliyat bag`darlamasin aniq belgilengen mu`ddette worinlaw;

- belgilengen formada ku`ndelik ju`rgiziw, wog`an ha`r ku`ni worinlang`an jumisti jazip bariw ha`m buni xojaliq ju`rgiziwshi sub`ektlerden belgilengen a`meliyat basshilarinin` imzasi menen tastiyoqlaw;

- bir ha`ptede bir ma`rte, shembi ku`nleri a`meliyachi - student filialg`a kelewı,

worinlag`an jumislari haqqida kafedradag`i belgilengen basshig`a yesabat beriw;

- joqarida keltirilgen temalar ju`zesinen wo`ndirislik a`meliyat yesabatin tayarlaw, son`inan «Yekonomika ha`m awil xojalig`in basqariw» kafedrasina wornatilg`an ta`rtipte tapsiriw. Yesabatqa da`slepki hu`jjetler, yesap registrleri, yesabat formalari ha`m basqa materiallar qosimsha qiliniwi lazim;

- yesabat penen birge da`lalatnama da tapsiriliwi, da`lalatnamag`a xojaliq ju`rgiziwshi sub`ekt ta`rpinen belgilengen basshinin` imzasi qoyiliwi ha`m sub`ekttin` mo`ri menen tastsiyqlaniwi ha`mde a`meliyachinin` yesabati bahalaniwi lazim;

- a`meliyatqa barmag`an student, a`meliyat basshilarina jazba tu`rinde tu`sindiriw xati yamasa barmag`anlig`i sebebi tatiyqlang`an mag`liwmatnama ko`rsetiwi lazim.

XII. Qa`nigelik pitkeriw jumisi aldi wo`ndirislik a`meliyatta studentler bilimin ko`p basqishli qadag`alaw kriteriyasi

«Buxgalteriyalik yesap ha`m audit» bakalavriat ta`lim bag`darinin` studentleri ushin qa`nigelik pitkeriw jumisi aldi wo`ndirislik a`meliyat wo`tkeriledi. Qa`nigelik pitkeriw jumisi aldi wo`ndirislik a`meliyat 5 ha`pte dawam etedi. Ha`r ha`ptede 30 caattan a`meliyat wo`tiliwi tiyis. Demek uliwma student 150 saat dawaminda a`meliyattan wo`tedi. Reyting bahalaw sistemasini 100 balliq sistemada alip bariladi. Bul reyting ballarin to`mendegishe bo`listiriliwi maqsetke muwapiq boladi.

**«Buxgalteriya yesabi ha`m audit» bakalavriat ta`lim bag`dari studentlerinin` qa`nigelik pitkeriw jumisi aldi wo`ndirislik a`meliyatın reyting bahalaw kriteriyasi
Juwmaqlawshi bahalaw (100 balliq sistemada)**

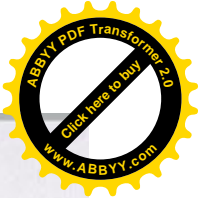
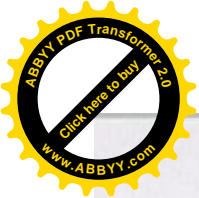
№	Qadag`alaw tu`rleri	%	Ball
		100	100
1.	Xojaliq ju`rgiziwshi sho`lkemlerdin` ishki strukturasi ha`m juwapker lawazimlar huqiqi ha`mde waziypalari menen tanisiw	10	10
2.	Mazmuni	50	50
3.	Teoriyalıq tayarlıg`i	25	25
4.	Studenttin` a`meliyatqa qatnasi	5	5
5.	Sho`lkemlestiriw uqiylilig`i	5	5
6.	Bezeliwi yamasa is qag`azlarin talapqa say da`rejede alip bariw	10	10
	Ja`mi:	100	100

Student to`mendegishe ballardi toplag`an jag`dayda qoyilatug`in bahalari

Student 55,0-70,0 aralig`ında ball toplasa «3» bahasin aladi.

71,0-85,0 aralig`ında ball toplasa «4» bahasin aladi.

86,0-100 aralig`ında ball toplasa «5» bahasin aladi.

1-qosimsha

O'ZBEKSTAN RESPUBLIKASI AWIL HA'M SUW XOJALIG'I
MINISTRILIGI

TASHKENT MA'MLEKETLIK AGRAR UNIVERSITETI
NO'KIS FILIALI

Zotexniya fakulteti

«Ekonomika ha'm awil xojalig'in basqariw»
kafedrasi

5230900-«Buxgalteriya yesabi ha'm audit» bakalavr bag'dari boyinsha _____
kurs,

_____ topar studenti _____ tin'

Wo'ndirislik a'meliyati boyinsha
YESABATI

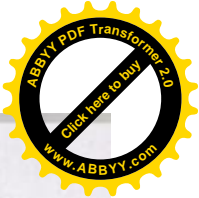
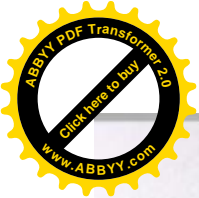
A'meliyattin' baslaniwi: « _____ » _____ 20 y.

A'meliyattin' tamamlaniwi: « _____ » _____ 20 y.

A'meliyat wo'tilgen ka'rxana: _____

A'meliyat wo'tilgen ka'rxanadag'i basshi: _____

Filialdag'i ilimiy basshi: _____

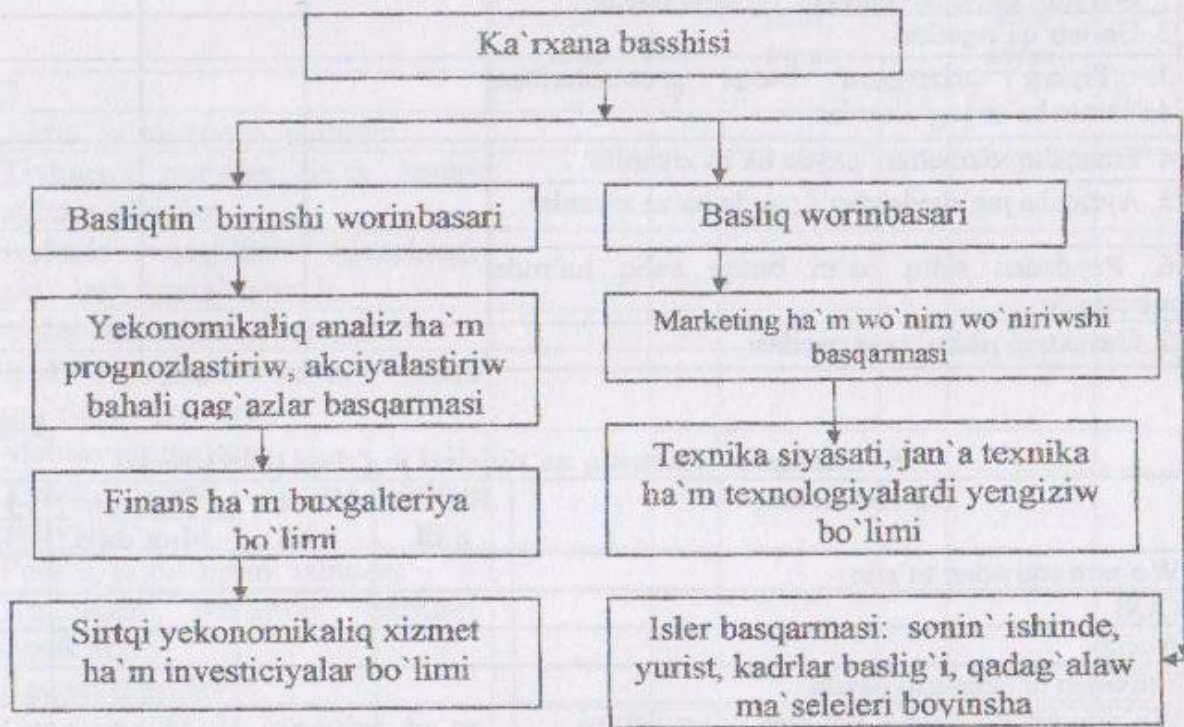

2-qosimsha

Analiz kesteleri u'lgileri:

1-sizilma

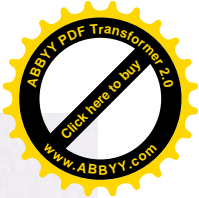
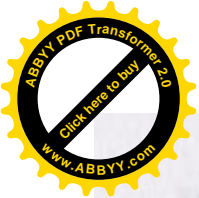
Ka'rxananin' sho'lkemlestiriv strukturasi

1-keste

Byudjet yesaplashilarinin' tiykarig'i sistemalari

Belgi	Funkciyaliq sistema	Tradiciyaliq sxema
A_q	Da'ramatlar-ja'mi	Da'ramatlar-ja'mi
A_w	Qosimsha qun salig'i	Da'ramat salig'i
A_e	Tikkeley saliqlar	Qosimsha qun salig'i
A_r	Resurs to'lemleri	Jergilikli saliqlar
A_t	Basqa saliqsiz to'lemler	Basqa derekler
A_v		Qarizlar
V_q	Qa'rejetler-ja'mi	Qa'rejetler-ja'mi
V_w	Yekonomikaniq tarmaqlari	Aniq qa'rejetler
V_e	Woraylasqan investiciyalar	Transfert to'lewler
V_r	Social-ma'deniy tarmaqlar	Basqa qa'rejetler
V_t	Hu'kmet ha'm baqariw qa'rejetleri	
V_v	Basqa qa'rejetler	
S_q	Uliwma ishki wo'nim	Uliwma ishki wo'nim
S_e	Taza materialliq wo'nim	Taza materialliq wo'nim
S_o	Payda	Payda
S_r	Kapital qarjilar	Kapital qarjilar
S_t	Byudjet jetispewshiligi	Byudjet jetispewshiligi

2-keste

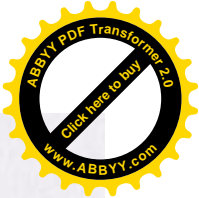
Ka'rxana taza paydasi ha'm wonin' wo'zgerisine ta'sir etiwshi faktorlar
(min' sumda)

Ko'rsetkishler	Wo'tken jili	Yesabat	Parqi (+,-)
1. Wo'nim satiwdan alingan uliwma payda			
2. Da'wir qa'rejetleri			
3. Tiykrg'i xizmettin' basqa processlerinen da'ramat ha'm jog'altiwlar			
4. Finansliq xizmetten payda ha'm ziyandar			
5. Ayriqsha jag'daylardag'i payda ha'm ziyandar			
6. Paydadan saliq ha'm basqa saliq ha'mde ajiratpalar			
7. Gezektegi jildin' taza paydasi			

3-keste

Ka'rxananin' finansliq na'tiyjeleri jag'dayi (min sumda)

Ko'rsetkishler	Wo'tke n jil	Yesaba t jili	Ayirma (+,-)	
			Mug'dari	%
Wo'nim satiwdan tu'sim				
QQS				
Akciz				
Satiwdan tu'sken sap payda				
Wo'nim wo'ndiriwdin' wo'zine tu'ser bahasi				
Satiwdan aling'an uliwma finansliq na'tiyje				
Satiw qa'rejetleri				
Administrativlik qa'rejet				
Tiykarg'i xizmetten basqa operacionliq qa'rejetler				
Tiykarg'i wo'ndirislik xizmetinen aling'an payda (ziyan)				
Sin'ar ka'rxananin' xojaliq ju'ritiwshi sub'ektlerinen aling'an dividendler				
Aling'an basqa dividendler				
Qarizlar boyinsha payizlar				
Basqa aling'an ha'm to'lengen payizlar				
Valyuta kurslari boyinsha ayirmashiliq				
Finansliq xizmetten aling'an basqa da'ramat ha'm qa'rejetler				
Uliwma xojaliq xizmetinen aling'an finansliq na'tiyje (payda-ziyan)				
Ayriqsha jag'daylardan payda ha'm ziyandar				
Saliq to'legenge shekem payda ha'm ziyandar				
Da'ramattan saliq				
Basqa to'lemeler ha'm ajiratpalar				
Yesabat jilimin' taza paydasi				

4-keste

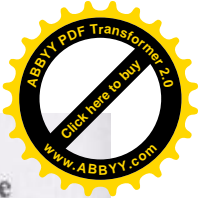
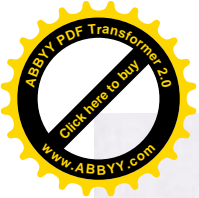
Ka`rxana balansinin` aktiv ha`m passivleri qurami

№	Ko`rsetkishler	Jil basina		Jil aqirina		Wo`zgerisler	
		summa min` swm	%	summa min` swm	%	summa min` swm	%
1	2	3	4	5	6	7	8
I.	Aktiv, ja`mi sonin` ishinde:						
I.1	Tiykarg`i qurallar ha`m basqa aylanis aktivler						
I.2	Aylanis qarjilari (gezektegi aktivler), sonin` ishinde:						
A)	-rezervler ha`m qa`rejetler						
B)	-pul qarjilari ha`m qisqa mu`ddetli qag`azlar						
V)	-debitorliq qarizlar						
G)	Yesap-kitaplar ha`m basqa aktivler						
II.	Passiv, ja`mi sonin` ishinde:						
II.1	Xojaliqtin` wo`zinin` qarjilari derekleri						
II.2	Zayom qarjilari						
A)	Uzaq mu`ddetli kreditler ha`m zayom qarjilari						
B)	Qisqa mu`ddetli kreditler ha`m zayom qarjilari						
V)	Yesap-kitaplar ha`m basqa passivler						
III.	Ishchi kapital yamasa taza ha`rekechen` qarjilar						
IV.	Jeke taza ha`rekechen` qarjilar						

5-keste

Miy-net resurslarinin` qurami, strukturasi ha`m dinamikasinin` analizi

Ko`rsetkishler	Wo`tk ke jili	Yesabat jili		Yesabat jili		Parqi (+,-)	
		Biznes rejede	Salm ag`i	Haqi yqatt a	Salm ag`i	Wo`tk en jildan	Biznes s rejed en
Jumisshilar							
Basshi xizmetkerler							
Qa`nigeler							
Ja`mi wo`ndiris tarawin dag`i xizmetkerler							

6-keste

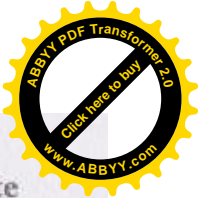
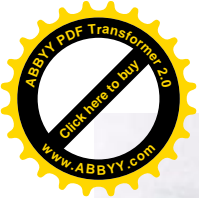
Ka'rxananin' finansliq jag'dayi ko'rsetkishleri

№	Ko'rsetkishler	Yesap-kitaplar	Ko'rsetkishler		Yen' muwapiq ko'rsetkish
			Jil basina	Jil aqirina	
I. Likvidlilik ko'rsetkishleri					
1	Qaplaw koefficienti	$Qk = JA/QKQ$			2 den 3 shekem
2	Tez likvidlilik koefficienti	$Ktl = \frac{PM+QQ+DQ}{QKQ}$			1 den kem bolmaslig'i lazim
3	Absalyut likvidlilik koefficienti	$Kml = \frac{PM+QQ}{QKQ}$			0,2 den kem bolmaslig'i lazim
4	Mobil qoplash koefficienti	$Kmq = IK/QKQ$			1 den kem bolmaslig'i lazim
II. Finansliq turaqliliq ko'rsetkishleri					
5	Avtonomiya koefficienti	$Ka = XMM/BV$			0,5 ten kem bolmaslig'i lazim
6	Ha'rekechen'lik koefficienti	$Kh = IK/XMM$			0,5 ten ko'p bolmaslig'i lazim
7	Krizisge ushirawshiliq kelejegi koefficienti	$Kii = IK/BV$			Pa'seymesligi lazim
8	Kumulyativ paydaliliq koefficienti	$Kkf = TF/BV$			Pa'seymesligi lazim
9	Immobilizaciya koefficienti	$Ki = A/AMDQ$			0,5 ten ko'p bolmaslig'i lazim
10	Finansliq turaqliliq koefficienti	$Kmb = \frac{XMM+UZ}{M/BV}$			0,5 ten kem bolmaslig'i lazim
11	Finanslastiriw koefficienti	$Km = XMM/ZM$			1 den kem bolmaslig'i lazim

7-keste

Wo'nimlerin' wo'zine tu'ser bahasi du'zilisi wo'zgerisinin' analizi
(yeginler boyinsha)

№	Qa'rejetler tu'ri	20 j.	20 j.	Wo'zgeriwi (+,-)
1	Miyнет haqi, ajiratpalari menen, min' swm			
2	Tuxim ha'm na'ller			
3	Mineral to'ginler			
4	Wo'simliklerdi qorg'aw qurallari			
5	Janilg'i ha'm maylaw materiallari			
6	Isshi ha'm xizmetler			
7	Basqa materialliq qa'rejetler			
8	Tiykarg'i qurallardin' yeskiriw summasi			
9	Qamsizlandiriw qa'rejetleri			
10	Basqa qa'rejetler			
	Ha'mmesi			

8-keste

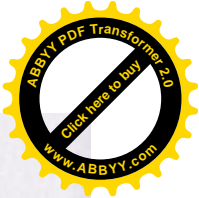
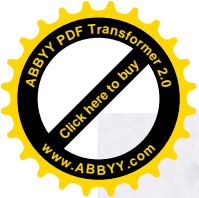
Jumishilardin` jumis waqtinan paydalaniwinin` analizi

Ko`rsetkishler	Biznes reje	Haqiy-qatta	Biznes rejeden parqi	Biznes reje nin` orinlan iwi, %
1. Jumishilardi dizim boyinsha ortasha sani, adam				
2. Bir jumishinin` islegen adam-ku`nleri				
3. Jumishilardi jil dawaminda islegen ja`mi adam-saatlari, min` adam-saati				
4. Jumishilardi jil dawaminda islegen ja`mi adam-ku`nleri, min` adam-ku`n (1*2/1000)				
5. Jumis ku`ni dawamlilig`i, saatta (3/4)				

9-keste

Ka`rxananin` wo`ndiris rentabelligi da`rejesinin` analizi

№	Ko`rsetkishler	Wo`lshem birligi	Wo`tke n jilda	Yesabat jilinda	Ayirmashiliq
1	Uwma xojaliq xizmetten aling`an payda	min` swm			
2	Taza payda				
3	Wo`nim, jumis ha`m xizmetler satilwinan taza tu`sim (QQS, akcizler ha`m basqalarsiz)				
4	Xojaliqtin` wo`zinin` qarjilari deregi				
5	Akcionerlik kapitali				
6	Tiykarg`i qurallardin` wortasha quni				
7	Materialliq aylanis qarjilardin` wortasha quni				
8	Wo`ndiris jamg`armalarinin` wortasha quni (6+7)				
9	Mal-mu`lk quni				
10	Jamg`arma xojalig`i koefficienti (	tiyin			
11	Aylanis qarjilar biriktirilgenligi koefficienti				
12	Satilg`an wo`nimnin` ha`r bir swmina aling`an payda (1:3)				
13	Wo`ndiristin` rentabellik da`rejesi	%			
14	Xojaliqqa qoyilg`an barliq qarjilar rentabelligi (2:9)				
15	Xojaliqtin` wo`zinin` qarjilari dereginin` rentabelligi (2:4)				
16	Satilg`an wo`nim rentabelligi (2:3)				
17	A`piwayi akcionerlik kapitalina aling`an payda (2:5)				

10-keste

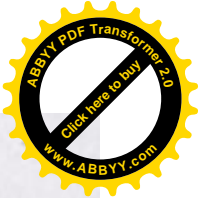
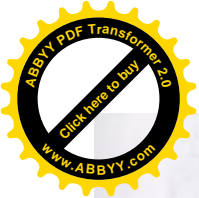
Yegin maydanlarinin` ko`lemi ha`m du`zilisinin` wo`zgeriwinin` analizi

№	Jer maydanlarinin` tu`rleri	20__j.		20__j.		Wo`zgeriwi (+,-)	
		ga	%	ga	%	ga	%
	Uliwma jer maydani						
1	Da`n ha`m sobiqli yeginler						
2	Ma`kke da`ni						
3	Texnikaliq yeginler						
	Sonnan:						
	Paxta						
4	Kartoshka						
5	Miywe						
6	Paliz wo`nimleri						
7	Wot-jemlik yeginler						
	Sonnan:						
7.1.	Ma`kke silos ushin (ko`k halinda)						
7.2.	Jon`ishqa bedesi						
	Ja`mi						

11-keste

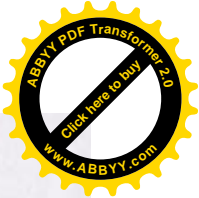
Tiykarg`i qurallar ko`lemi ha`m du`zilisinin` wo`zgeriwinin` analizi

№	Tiykarg`i qurallar du`zilisi	20__j.		20__j.		Wo`zgeriwi (+,-)	
		ga	%	ga	%	ga	%
1	Ima`ratlar						
2	Qurilmalar						
3	Ju`rgizilip atirg`an qurilmalar						
4	Mashina ha`m u`skeneler						
5	Transport qurallari						
6	Isshi haywanlar						
7	Wo`nimdar haywanlar						
8	Miyweli terekler						
9	Basqa tiykarg`i qurallar						
10	Jerlerdi jaqsilaw ushin kapital qa`rejetler						
	Tiykarg`i qurallar du`zilisi						

MAZMUNI

KIRISIW	3
1. A`meliyattin` maqseti ha`m waziypalari	5
2. Yekinshgi kurs ushin «Da`slepki hu`jjetlestiriw» boyinsha woqiw a`meliyati	6
3. Yekinshi kurs ushin «Buxgalteriya yesabinin` kompyuter sistemasi» boyinsha woqiw a`meliyati	10
4. U`shinshi kurs studentleri ushin wo`ndirislik a`meliyati	15
5. To`rtinshi kurs studenleri ushin qa`nigelik pitkeriw jumisi aldi wo`ndirislik a`meliyati	20
6. Qa`nigelik pitkeriw jumisi aldi wo`ndirislik a`meliyatin reyting bahalaw kriteriyasi	29
7. Qosimshalar	30

R.D.Dwsmuratov, A.S. Shamshetov, K. Bekbosinov

**WOQIW-WO'NDIRISLIK
A'MELIYATLARIN
SHO'LKEMLESTIRIW HA'M
WO'TKERIW**

METODIKALIQ KO'RSETPE

*(«Buxgalteriya yesabi ha'm audit» bakalavr ta'lim
bag`darinin` studentleri ushin)*

«Miraziz Nukus» ЖШЖ баспаханасында басылды.
Өзбекистан Республикасы баспа сөз хәм хабар агентлигиниң
2013-жыл 10-майдағы № 11–3059 лицензиясы.
Көлеми 2,5 баспа табақ. Қағаз көлеми 60x84 1/16
Буйыртпа №22-14. Тиражы 100 нуска
Офсет усылында басылды.